

8-12
december
1999

MAANDBLAD VOOR IMKERS

bijen

Diploma

der
*Vereeniging tot bevordering der
Bijenteelt. Afd. Beestel.*

Nationale Tentoonstelling 1900.

1st Prijs toegekend aan
H.A. Beil te Dinxperlo.
voor honijstingeren.

De Jury:
W. J. J. de Vries
Amsterdam, 1899.

Het Bestuur:
G. van der Vries
J. P. de Vries, Sec.

bijen

Van de redactie

Maandblad voor imkers ISSN 0926-3357

Jaargang 8, nummer 12, december 1999

Uitgegeven door de Imkersbond ABTB, de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB), de Bond van Bijenhouders Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) en de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland (VBBN)

Hoofredacteur mw. M.L. Boerjan

Redactie M.J. van Iersel, A.M. Kuypers, R.H. Molenaar, en M. Schyns, A. Vermaas

Vaste medewerkers mw. N. de Jong, A. Neve, Chr. Smeekens en K. Zoet.

Redactiesecretaris mw. M.J.E.M. Canters

Postbus 90, 6720 AB Bennekom Telefoon 0317 422422

Telefax 0317 424180 E-mail bijenhuis@tip.nl

Serveraansluiting VBBN zoemlijst: listserv@lifenet.nl

Stuur een E-mail naar bovengenoemd adres, met vermelding in de onderwerpregel en de body van het bericht:

Subscribe VBBN_ZOEM-L

Homepage VBBN: <http://www.tip.nl/users/bijenhuis>

Financiële administratie

Spoorlaan 350, 5038 CC Tilburg, telefoon 013 5836350

Bankrelatie RABO-bank Tilburg,

rekeningnummer 18.52.12.077, ten name van 'Bijen'.

Postbanknummer van de bank 10.88.813

'Bijen' verschijnt 11 keer per jaar omstreeks de 15e van de maand (de juli- en augustusnummers worden gecombineerd).

Oplage 7.600

Tarieven voor handelsadvertenties: op aanvraag bij de redactiesecretaris.

Niet-commerciële advertenties in 'Vraag en aanbod': f 20,00 per 20 woorden, elk extra woord f 0,50

Betaling bij opgave.

Alle in 'Bijen' gepubliceerde meningen en inzichten blijven voor rekening van de auteurs. De redactie houdt zich het recht voor de bijdragen in te korten of te redigeren.

Overname van artikelen en illustraties alleen met toestemming van de redactie en dan met bronvermelding.

Kopij, opgave en betaling van advertenties moeten uiterlijk zes weken vóór de datum van verschijning aan de redactiesecretaris worden opgestuurd. Tekst bij voorkeur op een diskette insturen. Zo mogelijk met foto's of dia's.

Vormgeving en opmaak Grafisch Atelier Wageningen

Druk Drukkerij Modern b.v., Bennekom

Bij de voorplaat: Foto genomen in het Bijenmuseum in het themapark 'Land van Weldadigheid te Frederiksoord, van de bijenteeltverzameling van Baldi Dekker. Diploma van de VBBN. Nationale tentoonstelling 1900. De winnaar van de eerste prijs, H.A. Bijl, was in die tijd een bekend imker. Hij hield lezingen en gaf cursussen. In 1907 startte hij met een imkersblad 'De Praktische imker'. Van 1879-1932 had hij zijn bijenstal in Dinxperlo, daarna in Arnhem. (Foto Guy Ackermans)

Nog maar enkele dagen en onze jaartelling begint aan het derde millennium. Voor de mens is dat een speciaal moment maar voor onze bijen is 2000 jaar peanuts. Sinds bijen door de mens als 'huisdier' worden gehouden heeft er een 'global exchange' van bijenrassen en bijenziekten plaatsgevonden en hebben bijen hun overlevingsvermogen duidelijk gemaakt. Een paar honderd jaar terugblikken is veel gemakkelijker dan enkele jaren vooruit kijken. Wat gaat het jaar 2000 ons brengen? Blijven we met vijf soorten imkers zitten of gaan deze ook vermengen zoals bijen dat zouden doen? Het is aan de leden om hierover te oordelen en om hun voorkeur te uiten richting besturen. Volgens mij is het van belang dat de krachten van de vijf bijenteeltorganisaties gebundeld worden om tot een gezamenlijk beleid te komen inzake bijenziekten en bijenrassen. Imkers moeten de bijen maar als voorbeeld nemen: ze leven in harmonie met elkaar en met hun omgeving.

Echt iets om over na te denken tijdens de komende dagen.

Veel leesplezier en namens de redactie 'Prettige feestdagen'.

Martin Schyns

Inhoud

De laatste heidehoning van de eeuw J. van de Veluwe	327
Bijenteelt in de tropen: 7 ^{de} IBRA-conferentie.....	328
Nieuws van de Ambrosiushoeve.....Christ Smeekens	329
Bijenplant in beeld	Arjen Neve 330
Van imker tot imker	Ko Zoet 332
Bijengif en Reumatoïde Artritis	G.L. Vermeer 334
Noot van redactie op verslag van reuma enquête	337
Vijf jaar Kontaktgroep Bijenfilatelie	J. de Crom 338
Van heinde en ver	Mari van Iersel 339
De lezer schrijft	
Fuseren is meer dan zeggen samen te werken!.....	340
Bijenkasten op palen	341
Anti vergrijzing	Ab Kuypers 342
Imkeren in de Mijnstreek.....	Ab Kuypers 344
Verenigingsnieuws	
Uit de Bedrijfsraad	346
Drachtplantencommissie ABTB	347
Van de bestuursafel	347
Uit de PC van de voorzitter	348
Openingstijden VBBN	349
Inbinden maandblad Bijen	349
Familieberichten.....	349
Kalender	351
Cursussen.....	351
Vraag en aanbod.....	352
Index	353

De laatste heidehoningoogst van deze eeuw

Jan van de Veluwe

Begin augustus dit jaar beloofde de heide voor onze imkers niet veel goeds. De heidegebieden hadden gedurende de voorafgaande weken weliswaar 'genoten' van een zeer intensieve zonneperiode, de evenzo benodigde regen en nachtelijke dauw bleven echter achterwege. Ervaren heide-imkers, die zo nu en dan eens op verkenning uitgingen, zagen de bui al hangen, ze waren dan ook uiterst voorzichtig!

Teneinde zuivere heidehoning te oogsten, is het noodzakelijk om vooraf eventuele voorraden zomerhoning uit de kasten te slingeren. Menig enthousiaste 'heide-imker' bracht dit jaar zijn volken al te vroeg in augustus op de heide. Gelukkig plaatsten de meesten van hen een bijenkroeg in de onmiddellijke nabijheid van de volken; water is op de heide nu eenmaal een schaars artikel. Dat een dergelijk waterreservoir met een laagje mos of iets dergelijks afgedekt moet zijn om de bijen een verdrinkingsdood te besparen, is alleszins duidelijk. Bij zo'n langdurige droogteperiode moeten we ons voorts bedenken, dat er op de heide ook nog andere diersoorten rondlopen, die wel eens dorstig kunnen zijn. De bijenkroeg afdekken met een stuk gaas is dan ook noodzakelijk!

Noodrantsoen

Niet alle 'vroeg' heidegangers, die hun zomerhoning voor hun vertrek met succes hadden geoogst,

realiseerden zich dat de heide in het prille begin van augustus nauwelijks bloeide en tot overmaat van ramp ook nog voor een groot deel door de zon verbrand was. Tijdens voorgaande jaren en zeker in 1998, was het wellicht minder nodig om de bijen een noodrantsoen mee te geven. Voor minder attente imkers was deze instelling dit jaar fataal. Na een week lagen er, gelukkig zeer incidenteel, vele duizenden doden voor de kast, bijen die de hongerdood waren gestorven. Ook werd naar verluidt hier en daar roverij waargenomen.

Teveel water

Eerst hierna kwam de ene na de andere regenbui over de heide, hetgeen niet wilde zeggen dat de heide daardoor van de ene op de andere dag nectar in de aanbieding had. Een oudere heide-imker merkte op dat een teveel aan water desastreus kan zijn voor de heide, een overmaat aan droogte echter zelden, dan herstelt de heide zich doorgaans weer in snel tempo. Hoe lost de grote Duitse korfimker Georg Klindworth jr. (Lüneburgerheide) dat probleem op? Wel, hij brengt zijn honderden korven jaarlijks naar de heide. Een dag nadien gaat hij op controle en verwijdt daarbij de korfdoeken en plaatst gelijktijdig onder elk volk een flinke mop voederdeeg op een lap plastic, de zogenaamde overbruggingsvoorraad.

Suiker

Voor de kastimker is er in dit verband een hele simpele oplossing. Hij vervangt een kantraampje van de HK door een voerraampje met ongeveer één pond suiker. Suiker is hygroscopisch, met andere woorden door de hoge vochtigheidsgraad in het bijenvolk wordt het bovenste suikerlaagje vochtig en dus opneembaar voor de bijen. Ze zijn echter bepaald niet enthousiast over die suiker, maar bij gebrek aan beter gebruiken ze het wel als noodrantsoen.

Als de imker zijn bijen op de heide controleert, dan bekijkt hij steeds deze voorraad suiker, die dient als een graadmeter. Dat deze voorraad bijgevuld moet worden, heb ik nog nimmer meegemaakt. Meestal blijkt na een dag of tien, dat de bijen bezig zijn heidehoning op te slaan. Dat is het moment waarop het voerraampje vervangen kan worden door een

Bijen op de eindeloze heide van het Hoogveen Reservaat 'Bargerveen' bij Klazienaveen (Dr.). Foto: Jan van de Veluwe.

normaal HK-raampje. Gelijktijdig wordt dan het moerrooster verwijderd. Na de eerste opslag van honing in de HK komt de moer daar niet meer.

Sterke volken

Tijdens de heideperiode zitten we gemiddeld al anderhalve maand na de langste dag, hetgeen mede door de kouder wordende nachten inhoudt, dat de koningin steeds minder gaat leggen, terwijl de 'uitvaart' van de darren reeds heeft plaatsgevonden. Voor een succesvolle heideoogst moeten we dan ook zorg dragen met zeer sterke volken naar de heide tegaan. Menigeen kannibaliseert dan een of een paar achterblijvende thuisvolken door enkele ramen broed over te hangen in volken, bestemd voor de heide.

328

Spinnenwebben

De Lüneburgerheide was in 1998 voor de imkers een topper die moeilijk te evenaren valt. Dit jaar zette de honingoogst echter ongeveer tien dagen later in dan gewoonlijk. Als einddatum wordt vaak 10 september aangehouden; immers, dan komen er zoveel spinnenwebben op de heide (goed zichtbaar na een ochtendnevel), dat deze als het ware een slachveld

Bijen aan de Middenweg op het Artillerie Schietkamp te Oldebroek. Foto: Jan van de Veluwe.

worden voor de bijen. Het was opmerkelijk dat de heide dit jaar tot ongeveer 20 september in bloei stond en dat de beruchte spinnenwebben evenzeer 10 dagen over tijd waren.

Bijenteelt in de tropen: 7de IBRA-conferentie

mw. A. van Heest

Van 19-25 maart 2000 vindt de zevende IBRA-conferentie (International Bee Research Association) plaats over bijenteelt in de tropen, en wel in Chiang Mai in Thailand. Naast de lezingen over onder andere ecologie, bestuiving door bijen, bijenziekten, bijenprodukten en alles wat met de bijen in de tropen te maken heeft, zowel betreffende *Apis dorsata* als *Apis florea* en de ingevoerde Europese bij *Apis mellifera*, vinden er excursies plaats, de zogenaamde 'technical visits'. Iedere vier jaar wordt er een IBRA-conferentie georganiseerd over bijenteelt in de tropen. Vier jaar geleden was dat in Costa Rica en acht jaar geleden in Trinidad. Men ontmoet daar niet alleen wetenschappers, maar ook imkers, die van de bijenteelt leven en imkers, die het bijenhouden erbij doen. Het is altijd een interessante mengeling van geïnteresseerden. Er is ook gelegenheid tochtjes in Thailand, die speciaal georganiseerd worden, mee te maken.

Omdat de organisatie van deze reis met alle mogelijkheden erg ingewikkeld en zeer gespecialiseerd is, heeft Orient Travel Co. Ltd aangeboden een ieder die geïnteresseerd is bij de organisatie van deze reis bij te staan. Thailand is een goedkoop land. Als u dit bezoek nog wilt verlengen kunnen zij u ook daarbij van dienst zijn. Vliegretour Bangkok kost f 1.200,- tot f 1.349,-, daarbij komt een vliegretour naar Chiang Mai voor f 200,-. Een hotelkamer voor twee personen met ontbijt kost ± f 40,- p.p.p.n.

Informatie over deze conferentie is te verkrijgen via de IBRA, 18 North Road, Cardiff CF1 3DY, Wales UK, fax 0044-1222-665522, E-mail: ibra@cardiff.ac.uk

Informatie over alle reismogelijkheden is te verkrijgen bij Orient Travel BV, t.a.v. mw. M. Goderie, Singel 486, 1017 AW Amsterdam, 020-6162395/6237484.

Sterke volken effectiever bij bestuiving

Dat sterke volken betere prestaties leveren dan zwakke volken zal iedereen kunnen beamen. Er zijn echter weinig concrete onderzoeksgegevens beschikbaar over het verschil tussen zwakke- en sterke volken.

Een voorbeeld van dergelijk onderzoek is een onderzoek uit 1976. In Californië (VS) is toen de bestuivingsprestatie van zwakke en sterke volken onderzocht bij de bestuiving van amandel en pruim in het voorjaar. In februari werden vier sterke volken geselecteerd met gemiddeld acht ramen met bijen. Deze werden vergeleken met vijf zwakke volken met gemiddeld vier ramen bijen. In februari werden tijdens de volle bloei van de amandel gedurende vier dagen stuifmeelvalen voor de bijenvolken geplaatst. Iedere dag werd het stuifmeel van de proefvolken verzameld en gewogen. De sterke volken verzamelden gemiddeld per dag 12,8 gram stuifmeel, de zwakke volken gemiddeld 1,8 gram stuifmeel. De achtraams volken verzamelden dus gemiddeld 10 maal zoveel stuifmeel als de 4-raams volken.

In maart werd dit onderzoek met dezelfde bijenvolken gedurende vier dagen herhaald bij de volle bloei van pruimen. De sterke volken waren ondertussen gegroeid tot gemiddeld tien ramen bijen. Van de zwakke volken werd het zwakste volk, dat steeds zwakker werd, buiten beschouwing gelaten. De overige vier zwakke volken waren gegroeid tot gemiddeld vijf ramen met bijen.

De gemiddelde hoeveelheid stuifmeel die per dag, tijdens dit onderzoek werd verzameld bedroeg bij de sterke volken 30,2 gram en van de zwakke volken 11,1 gram. In deze situatie verzamelden de 10-raamsvolken dus gemiddeld drie maal zoveel stuifmeel als de 5-raamsvolken.

John W. Edson. *American Bee Journal* Februari 1977 blz 78-79.

Opslag en behandeling van raten

In de winter is er voldoende gelegenheid om aandacht te besteden aan kastmateriaal en ratenbestand. Het regelmatig vernieuwen van de raten levert een belangrijke bijdrage aan de ziektepreventie en hygiëne in het bijenvolk. Door het vernieuwen van de bijenraten wordt de infectiedruk van nosema beperkt. Ook wasmotten zijn vaak in oude raten te vinden.

IJsazijn is een goed middel om bijenraten te beschermen tegen alle stadia van wasmotten en

stuifmeelmijten. Als 50 ml per broedkamer wordt gebruikt worden ook de nosemasporen die op de raten aanwezig zijn gedood. IJsazijn toepassen in een schaalte dat boven op de bakken wordt geplaatst. Door in de schaal schuimplastic te leggen wordt de verdamping van de ijsazijn bevordert. De damp van ijsazijn is zwaarder dan lucht waardoor het langzaam tussen de raten door naar beneden zakt. Het geheel goed afsluiten om te voorkomen dat de damp van ijsazijn ontsnapt. IJsazijn toepassen bij een temperatuur van minimaal 15°C, beneden deze temperatuur verdampt ijsazijn onvoldoende. Daarom ijsazijn in het najaar gebruiken meteen na de laatste maal slingeren of in het voorjaar voordat de raten weer gebruikt worden. Omdat ijsazijn vaak kristalliseert, voor gebruik in een warme ruimte laten ontdooien. Voordat de raten weer gebruikt worden enkele dagen goed luchten. IJsazijn is een bijtende vloeistof, dus niet met de handen of kleren in aanraking laten komen. Bovendien is het corrosief op metalen. Gebruik daarom roestvrije draad voor het insmelten van kunstraat. Door het gebruik van zwavelkaartjes kunnen wasmotten worden gedood. De eieren van de wasmotten worden echter niet gedood waardoor regelmatig herhalen van de behandeling nodig is. Omdat het gebruik van zwavelkaartjes slecht is voor het milieu, moet dit worden afgeraden. Door paradichloorbenzol (mottenballen) kunnen wasmotten en stuifmeelmijten worden gedood. Evenals bij het gebruik van zwavel worden de eieren van de wasmotten niet gedood zodat een regelmatige herhaling van de behandeling nodig is. Door het gebruik van paradichloorbenzol kunnen er residuen in de raten ontstaan. Om gezondheidsredenen moet het gebruik van paradichloorbenzol worden afgeraden. Door koude opslag tijdens de winter wordt de ontwikkeling van wasmotten sterk beperkt. De 'schoorsteenmethode' is hiervoor zeer geschikt. Bewaar de raten gedurende de winter dus niet in een verwarmde ruimte! Het UV licht van de zon kan sporen van nosema doden. Het vrij ophangen van de bijenraten in de bijenhal is dus een goede manier om raten in de winter te bewaren. De infectiedruk van nosema kan verlaagd worden door de bijenkasten grondig schoon te schuren met een 6% soda-oplossing. Door het flamberen van de kasten kunnen alle aanwezige ziektekiemen sterk worden gereduceerd. Met een nieuwe verflaag zijn de bijenkasten geschikt voor gebruik ook na 2000.

Dille (*Anethum graveolens*)

Sterke geur

Bijen die op de bloemen van de dille vliegen, behoeven niet veel moeite te doen de planten te vinden. Niet omdat de bloemen zo in het zicht zouden vallen, want die zijn klein en onopvallend, maar omdat de gehele plant sterke geurstoffen afgeeft aan de omgeving. De wetenschappelijk soortnaam geeft ook al aan dat we hier met een geurende plant te maken hebben. *Graveolens* komt van het Latijnse *grave* (zwaar, sterk) en *olere* (rieken); sterk riekend dus. Liggend in het ziekenhuis kreeg ik eens een bos bloemen, waarin ook dille verwerkt was. De hele zaal rook er naar. De geur van de plant roept bij mij nu echter onaangename associaties op.

Geslacht van twee soorten

Dille behoort tot de schermbloemenfamilie (*Apiaceae*) en is een van de twee soorten waaruit het geslacht *Anethum* bestaat. De vermoedelijke oorsprong van de plant ligt in het zuidwesten en zuiden van Azië. In de loop der tijden heeft de plant zich onder andere over een groot deel van Europa verspreid. Zij is in cultuur gebracht voor het gebruik als toekruid, voor de zaden en voor het gebruik als snijbloem.

Fijne bladeren

Dille is een eenjarige plant. Hij heeft een 30 tot 130 cm lange holle stengel die over de volledige lengte met bladeren is bezet. In de oksel van de bladeren boven aan de plant kunnen zijstengels tot ontwikkeling komen. De bladeren hebben een fijn en teer uiterlijk. Ze worden gevormd door een bladschede, aan het begin, en een centrale bladas met vertakkingen, die zich op hun beurt weer vertakken. De bladslippen zijn erg smal. Naar boven toe neemt de bladlengte af.

Zowel de hoofdstengel als de zijstengels gaan aan het eind over in de stengel van de bloeiwijze, die uit een samengesteld scherm bestaat. De omwindselbladen, die we bij veel soorten van de familie aantreffen aan de voet van de bloeiwijze en van de schermpjes, ontbreken bij de dille. De bloeiwijze heeft 15-40 zijtakken met aan het eind een schermpje.

Kleine bloemen

De bloemen zijn voor het merendeel tweeslachtig. Afhankelijk van het soort scherm, aan hoofdstengel of

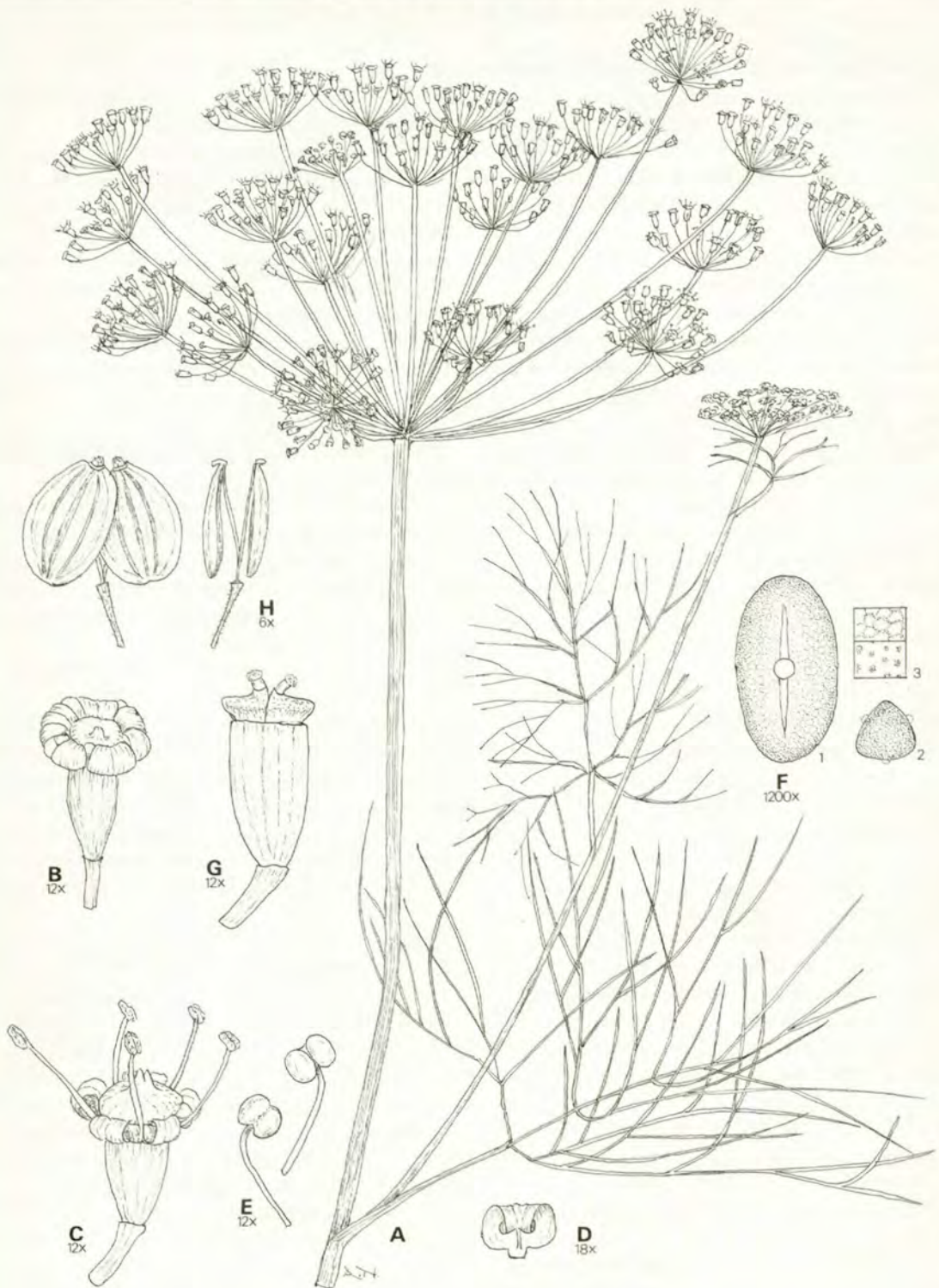
zijstengel, kan zich ook een aantal bloemen vormen waarvan het vruchtbeginsel niet volledig tot ontwikkeling is gekomen, het zijn mannelijke bloemen met alleen meeldraden.

De bloemen zijn erg klein. Ze hebben een onderstandig vruchtbeginsel dat door de bekervormig uitgegroeide bloemas wordt omsloten. De vruchtbladen zijn daar met de rugzijde mee vergroeid. Langs de rand van het vruchtbeginsel staan 5 gele kroonbladen met daartussen de meeldraden. De kroonbladen zijn alle even groot, ook die van de bloemen langs de rand van het scherm. Ze hebben een korte nagel aan het begin en zijn naar binnen omgebogen. De middennerf is aan de binnenzijde verhoogd en vormt als het ware een schotje tussen de helmknoppen als die in het knopstadium van de bloem nog tussen de kroonbladen liggen. Ze worden er dan voor een groot deel omsloten. Bij het ontluiten van een bloem strekken de omgebogen helmbladen zich en komt het stuifmeel vrij. De kroonbladen blijven dan in hun oorspronkelijke omgebogen toestand. Tijdens de bloei gaan de beide stijlen verder uitgroeien. Ze wijken uit elkaar. Aan de basis zijn de stijlen sterk kussenvormig verbreed en bedekken geheel het vruchtbeginsel. Op deze verbreding, ook wel *stylopodium* genoemd, liggen de nectariën. Voor insecten met een korte tong zijn ze dus gemakkelijk bereikbaar, maar er wordt betrekkelijk weinig nectar afgescheiden.

Het stuifmeel is geel. De korrels hebben in equatoriaal aanzicht een elliptische vorm en in polair aanzicht een driehoekige. De korrelwand verdikt zich sterk tussen de aperturen.

Deelvruchten

De vrucht is een splitvrucht die in 2 delen uiteenvalt. In elke deelvrucht vormt zich 1 zaad, die met de vrucht is vergroeid. Als beide deelvruchten van elkaar loskomen, blijven ze nog aan de bloemsteel verbonden door middel van een dun steeltje dat boven aan de vruchten vast zit.

Dille (*Anethum graveolens*)

A deel van in bloei staande plant; B bloem in knopstadium; C tweeslachtige bloem; D kroonblad; E meeldraad; F stuifmeelkorrel (tricolporaat, $P \times E = 24 \times 13 \mu m$): 1 equatoriaal, 2 polair, 3 korreloppervlak; G stamper; H vrucht.

September maakte veel duidelijk

In de eerste plaats dat wij een aantal kanjers in ons midden hebben. Kanjers van deskundigen wel te verstaan, op het brede arbeidsveld van de bijen. De samengebundelde kennis van deze deskundigen heeft vorm gekregen in het schitterende boek 'Pollenanalyse' bestemd voor imkers, scholen, laboratoria en iedereen die wil weten wat zich precies in honing bevindt en hoe men zelf aan de slag kan gaan. Het boek is een uitgave van de Stichting met de lange naam, beter bekend als de Ambrosiushoeve. Onder de auteurs bevinden zich bekende namen zoals Arjen Neve, Jaap Kerkvliet, J. P. Kaas en Aad de Ruijter. De determinatietabellen van Jaap Kerkvliet zijn samengesteld uit de grote hoeveelheid ingezonden honingmonsters door Nederlandse imkers. Het boek bevat maar liefst 20 bladzijden met 234 afbeeldingen van pollen met grote deskundigheid getekend door Arjen Neve. Het is een grote aanwinst voor de Nederlandstalige imkerij en ik beschouw het als een standaardwerk. Het is te bestellen bij de Ambrosiushoeve en kost f 35,- inclusief verzendkosten.

Een tweede novum

Heeft u ooit gehoord van Tuttifrutti bijen? Bij deze dan. Deze naam werd genoemd tijdens een excursie van de Leidse imkers. Volgens de optimist bestaat het uit een ratjetoe van genetisch materiaal waar nog wel iets mee te doen is, terwijl de pessimist minachtend z'n neus ophaalt en spreekt over een genetische vuilnisbelt. En die vuilnisbelt wordt maar steeds hoger, zoals valt te lezen in het artikel 'Uit de PC van de voorzitter' van Dick Vunderink in Bijen 8(9): 254-255 (1999). Volgens zijn informatie blijken er nu weer *Ligustica* koninginnen uit Australië te worden ingevoerd. Dick spreekt zijn bezorgdheid uit over de mogelijke gevolgen van kruisingen met de inlandse bij. Terecht? De geschiedenis van bastaardering van de in ons land voorkomende bij is niet alleen van deze tijd. Swammerdam beschrijft in de 17de eeuw de bij uit zijn omgeving aldus: 'De mannetjes de dikste van lijf en de graauwste van koleur, de Gemeene bijen oftewel de werkbijen de kleinste en van een donker goudgeel en de koningin het langste van lijf en ook goudgeel van koleur'. Lang leve onze koestering van de zwarte heidebij. In de jaren dertig werd in in het 'maandschrift voor bijenteelt' reclame gemaakt voor goudgele koninginnen uit Italië, Zwitserse koninginnen van de oerstam Nigra, zwart van kleur en de

Amerikaanse goudbij. Er is dus eigenlijk niets nieuws onder de zon. Waarom zijn we voortdurend op zoek naar iets anders? Nieuwsgierigheid naar het onbekende of zoals Dick Vunderink het uitdrukt 'vanwege het idee dat het buiten Nederland veel mooier is?' De reden doet er eigenlijk niet toe, het gebeurt met alle daaraan verbonden risico's. Het 'kruisingsgedoe' krijgt op gezette tijden een zet in de rug. Ook de carnica- en Buckfastbij spelen in dit proces van bastaardering een voortdurende rol. Zwermen en uitzwermende darren laten hun sporen in de wijde omgeving achter. Of iedereen daar even gelukkig mee is?

Wat leerde 'Bijen' van september ons nog meer?

Dat de groepering NCB/ZLTO nu geen fusie wil tussen de imkerorganisaties. Een federatie is bespreekbaar. Deze uitspraak wordt niet verder onderbouwd en ook is niet duidelijk of hier sprake is van een bestuursstandpunt of de uitspraak van een Algemene ledenvergadering. Daarom mijn vraag of het langzamerhand geen tijd wordt dat de imkers zich eens uitspreken, al zou het alleen maar zijn om te voorkomen dat er weer jarenlang geld en energie in deze zaak wordt gestopt. Vandaar mijn voorstel om in 'Bijen' de voor- en nadelen van een fusie en federatie op een rijtje te zetten plus de veranderingen die optreden ten opzichte van de huidige situatie. Laat de imkers reageren via een geadresseerd inlegvel en stem je beleid af naar de wens van de meerderheid.

Afscheid

We zijn overspoeld met visies wat de toekomst zal brengen en blikken over de schouder wat de afgelopen honderd jaar heeft gebracht. Ook op bijenteeltgebied waren er ontwikkelingen en we hebben meer inzicht gekregen in het functioneren van een bijenvolk. Prachtig allemaal. Het wetenschappelijk onderzoek had echter ook tot gevolg dat we stapje voor stapje afscheid hebben genomen van het mystieke, het geheimzinnige, dat altijd nauw verbonden is geweest met de bijenteelt. Gelukkig is de fascinatie gebleven. Op veel punten is de strijd gestreden. Er waren heftige discussies over kasttypen. De Simplex, de Verbeterde Simplex, de Mo-Bee-Hive, allemaal claimden ze een betere klimaatbeheersing in de kast waarbij er ook nog dikke stromatten en ander isolerend materiaal in de strijd werd geworpen. Nu heerst er rust op dit terrein en overwinteren we de

volken met open bodemroosters, koud gestapelde bakken en wijd geopende vlieggaten. Ook hebben we afscheid genomen van de strakke werkverdeling in het bijenvolk. Het was zo makkelijk voor ons inzicht, maar de bijen dachten er anders over. Gelukkig maar, want door het versnellen of terugschakelen van gedrag van de individuen, aanpassing naar behoefte, bezit een bijenvolk een enorme weerbaarheid tegen kritieke invloed van buitenaf. Het kost ons meer moeite afstand te doen van de gedachte dat een werkbij geboren tijdens het actieve seizoen een levensverwachting heeft van zes weken. Ze mogen hun pootjes dichtknijpen als ze de vijf weken vol maken. Nog zo'n indrukwekkend verhaal. Als de bijen tijdens een zomerdag massaal naar huis terugkeerden en er volgde later regen of onweer, dan hadden de bijen dit aldus voorspeld. Nu weten we dat bij afnemende lichtintensiteit, het vallen van de avond of donkere wolken voor de zon, de bijen naar huis terugkeren. Door de als diafragma werkende puntogen nemen bijen de afnemende lichtintensiteit waar. Ook kon een strenge winter worden verwacht als dekkleedje- of plank met veel propolis was vastgezet. Het afslaan van volkjes met eierleggende werkbijen ergens voor de stal doen we nog steeds. Toen omdat we geloofden dat eierleggende werkbijen niet meer konden vliegen of de standplaats van hun volk waren vergeten, nu weten we dat ze aan de poort van buurvinken worden geweerd vanwege hun pseudo koninginfeeromoon geurtjes. Drijfvoeren, de korfteelt had het ons met de paplepel ingegeven. Alleen, zij deden het met stamphoning en wij met suikerwater. Inderdaad deden, want het is achterhaald als stimulans voor broedaanzet. Als een vorm van extra watervoorziening in het voorjaar heeft het nog veel aanhangers. Tot slot nog iets over de regelkeer van het bijenvolk, de koningin. Haar status als heerseres is teruggebracht tot feromooncentrale, waarbij zij onbewust zorgt voor de samenhang in het volk. Zij schrijdt niet langer waardig over de raten richting vlieggaat om zich bij de zwerm te voegen, maar moet in werkelijkheid af en toe geprest worden naar buiten te gaan. Niet zij, maar het volk is geprogrammeerd tot zwermen. De bruidsvlucht die zijn einde vond met die ene amechtig hijgende dar is vervangen door een woeste achtervolging door een darrenkogel waarbij tot 25 darren de vader worden van de tienduizenden bijen. We weten nu dat veertig, vijftigduizend bijen, voortgekomen uit ene moeder, allemaal zusjes en halfzusjes van elkaar zijn. Elke groep met hun eigen genetische vaderschap. Wellicht vormt die

grote verscheidenheid aan genen wel de vitaliteit van een bijenvolk. We zullen ons blijven verbazen en wachten vol spanning op de dingen die zeker gaan komen. Wat ons met de imkers uit het verleden en de toekomst bindt is de fascinatie voor onze vliegende mirakels. Dat blijft bestaan en is heel wat waard.

P.S. Zojuist het eerste rapport onder ogen gekregen van de Werkgroep Bedrijfsraad 2000 die het toekomstig doel van de bijenhouderij en de daarbij aanbevolen organisatievorm in beeld brengt. De werkgroep pleit voor een fusie, waarbij alle bestaande organisaties en de Bedrijfsraad worden opgeheven en overgaan in een nieuw op te richten vereniging, eventueel voorafgegaan door een overgangsmodel. Ook deze keuze mogelijkheid hoort op de voorgestelde enquêtelijst voor imkers.

333

Het weer in de maand december

Voor december geldt in de periode 1961-1990 als normaal 39 uren zonneschijn, 75 mm neerslag en een gemiddelde maximumtemperatuur van 5,7 °C. In de afgelopen vijf jaren gedroeg het weer zich als volgt.

Novembermaanden					
Jaar	Zon	Uren	Neerslag (mm)	Max.temp	°C
1994	zonnig	(68)	nat (110)	zeer zacht	(8,3)
1995	zonnig	(66)	zeer droog (35)	zeer koud	(1,6)
1996	zonnig	(63)	droog (41)	koud	(3,1)
1997	normaal		normaal	zacht	(7,3)
1998	normaal		normaal	zacht	(7,2)

Geraadpleegd

Vunderink, D., Uit de PC van de voorzitter. Bijen 8(9): 254-255 (1999)
 Verslag NCB/ZLTO. Federatievergadering 01/06/99 Bijen 8(9): 253-254
 Leeuwen, M. van, Excursie Botshol in de Ronde Venen; De Stertselaar 23(4): 13 (1999). Imkersver. Leiden e.o.

Bijengif en Reumatoïde Artritis

Drs. G.L. Vermeer

In het februarinummer van Bijen is een enquêteformulier met vragen over het voorkomen van reumatoïde artritis onder imkers bijgevoegd. De respons van de lezer op deze enquête was groot: van de mannelijke imkers heeft ongeveer 20% gereageerd terwijl ruim 60% van de vrouwelijke imkers het formulier invulde. Langs deze weg wil ik alle inzenders bedanken. In dit nummer van Bijen presenteer ik de uitwerking van de enquête voor zover het de mannelijke populatie betreft. In een volgend nummer zal ik de resultaten onder de vrouwelijke imkers presenteren.

Tientallen formulieren werden aangevuld met eigen bijdragen qua kennis, ervaringen, getuigenissen van uitdoving, artikelen en een enkel kritisch betoog. Zonder wie dan ook te kort te willen doen vat ik in de hierna volgende paragraaf enkele saillante opmerkingen en respectievelijk ervaringen samen. Bij de uitwerking van de resultaten van de februari enquête is uitgegaan van de veronderstelling dat vooral imkers met klachten gereageerd hebben. Deze aanname maakt het mogelijk met behulp van de zogenaamde Pareto (reken) methode de resultaten door te trekken naar de gehele imkerspopulatie. We weten echter niet of de veronderstelling dat inderdaad vooral imkers met klachten hebben

gereageerd juist is. Een tweede enquête in de vorm van een a-selecte steekproef, onder de imkers die in februari niet hebben gereageerd is daarom noodzakelijk. In dit nummer van Bijen kunt u dan ook een tweede enquêteformulier aantreffen. Het invullen van deze enquête is belangrijk: uit het voorafgaande zal duidelijk zijn dat de resultaten van deze aanvullende enquête essentieel zijn om de juiste conclusies uit de februari enquête te kunnen trekken.

Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek was het nagaan of Reumatoïde Artritis (R.A) als hoofdvorm van de klassieke reuma-aandoeningen minder of helemaal niet voorkomt onder imkers en daarnaast het nagaan van uitdovingen resp. genezingen van dit type gewrichtsaandoening. Tevens was ik geïnteresseerd in het verschijnsel overige gewrichtsklachten, met name Artrose.

Werkwijze

In het februarinummer van Bijen en het voorjaarsnummer van Onze Bijen (ANI) is een vragenformulier bijgesloten. De totale mannelijke populatie onder de abonnees van Bijen en Onze Bijen (ANI) wordt geschat op ca. 8.000 actieve imkers. Voor vrouwen is een getal van 200 aangenomen en voor de niet-actieve imkers heb ik ca. 350 personen genoteerd.

Tabel 1: Overzicht van de reacties op de vragen in de februari enquête van de mannelijke imkers

mannen leeftijd	totaal	geen klachten	reumatoïde artritis (RA)	artrose	tennis elleboog	jicht	Ziekte	overige	suiker	astma	suiker				
							van	gewrichts	(diabetis)	(diabetis)					
							Bechterew	klachten		+ astma					
actief				uitgedoofd				actief				uitgedoofd			
< 20	7	7													
20-24	5	5													
25-34	32	31							1						
35-44	170	140	2(0)*	1	1	9	2	7	3	1	3	1			
45-54	416	339	6(1)*		12	26	3	2	11	4	3	10			
55-64	499	381	11(1)*	5	26	27	7	3	13	7	5	8	6		
65-74	382	293	1(0)*	3	23	10	6	2	14	5	9	13	3		
>75	108	85	2(1)*	3	6	2		1	1	2	2	3	1		
totaal	1619	1281	22(3)*	12	68	74	16	10	47	21	20	37	11		

* Het getal tussen haakjes duidt op imkers die wel RA hebben en nooit gestoken werden.

Controlegroep

Als vergelijkingsmaatstaf werd gehanteerd de E.P.O.Z.-onderzoeksgedaten verwerkt in het T.N.O.-rapport 'Reuma in Nederland: de cijfers' (1997), waarbij de patiëntendossiers van artsen in twee wijken van Zoetermeer werden geanalyseerd en geëxtrapoleerd op de totale Nederlandse bevolking.

Uitwerking van de resultaten

Respons

Van de mannen heeft 20% gerespondeerd; van de vrouwen meer dan 60% en van de niet-actieve imkers nog geen 1%. Dat was de stand met Pasen 1999 en op basis hiervan werd de analyse gedaan. De nagekomen inzendingen worden als controlegroep beschouwd. Enkele geënquêteerde imkers die beweerden R.A. te hebben (gehad) maar nooit een arts een diagnose lieten stellen, vallen 'bij gebrek aan bewijs' in de categorie overige gewrichtsklachten, evenals zij, die op een nulsteken niveau zaten vanwege het gebrek aan relevantie met bijengif.

Ervaringen van individuele imkers

- De pijn en zwelling na een steek wordt door een lezeres bestreden door het inwrijven met een gekneusd weegbreeblad. Dit moet worden herhaald als de verschijnselen niet spoedig afnemen.
 - Een lezer die één week controles uitvoerde in de Belgische grensstreek en wel 1.000 steken kreeg, moest kort daarop toevallig bloed laten afnemen. Hij kreeg te horen dat er meer dan 2x het normale aantal witte bloedlichaampjes waren aangetroffen in zijn bloed. Te vergelijken met de reactie op een forse blindedarmontsteking. Zijn afweer was dus sterk toegenomen.
 - Bijengif werd in de dertiger jaren gewonnen bij de Amsterdamse Kininefabriek (bedankt voor de foto's) en dit gebeurde eveneens in Illertissen in het Duitse Schwaben.
 - Vanuit Canada wordt bijengif geëxporteerd naar de V.S. ten behoeve van de bestrijding van M.S.
 - Vermeld werd tevens een publicatie in het 'Maandschrift voor de bijenteelt' uit 1936 waarin de Duitse professor/farmacoloog Flury 'reumatiekpatiënten' behandelde met bijengif.
- Resultaat: 58% genezingen, 29% uitdovingen en 13% geen resultaat. Wellicht heeft o.m. deze publicatie een impuls gegeven aan het zich laten steken door bijen als remedie tegen reuma en andere gewrichtsaandoeningen.

Uitwerking van de vragen formulieren

In totaal hebben 1.619 gereageerd hiervan hebben er 1.281 geen klachten en 22 imkers blijken een actieve vorm van *Reumatoïde artritis* (R.A.) te hebben, 12 imkers hebben R.A. gehad maar de ziekte is uitgedoofd. Er is ook nog een grote groep van in totaal 236 mannelijke imkers die een andere vorm van gewrichtsklachten hebben en daarnaast is er nog een groep van in totaal 68 imkers die aan diabetes, astma of beide leidt. Tabel 1 geeft een overzicht van de antwoorden per leeftijdsgroep.

Analyse

De enquête is uitgewerkt volgens de zogenaamde 20/80 regel, volgens de wiskundig-econoom Pareto. Deze regel kan bij gericht enquêteren worden toegepast waarbij wordt aangenomen dat imkers met klachten sneller de enquête in zullen vullen dan imkers die geen klachten hebben. Populair betekent de 20/80 regel: dat als 20 van de 100 geënquêteerden reageren (=20% respons), dan kunnen we zeggen dat de antwoorden iets zegt over 80 van de 100 imkers. Een rekenvoorbeeld maakt een en ander duidelijk: als 20 imkers reageren en hiervan blijken er 2 R.A. te hebben. Deze imkers vertegenwoordigen nu, volgens de Pareto methode, 80% van de gehele imkerspopulatie. Het geschatte aantal gevallen per 100 imkers is, volgens de 20/80 regel dan $1,25 \times 2 = 2,5$. Volgens deze methode schatten we dus vrij nauwkeurig hoe het zit met het verschijnsel R.A. onder de Nederlandse imkers, mits de Pareto methode toegepast mag worden en dat weten we pas als we de toetsing van de onderzoeksresultaten middels een a-selecte steekproef onder de non-respondenten hebben uitgevoerd. Om deze reden worden er in dit verslag de resultaten gepresenteerd en nog geen conclusies getrokken. We bespreken alleen een trend.

Imkers met een actieve Reumatoïde Artritis

Wij vonden 22 imkers met R.A. die 1-500/1.000 steken per jaar kregen (het gros zat ver onder de honderd). Drie imkers zaten op een 0-steken niveau en zijn niet relevant voor de relatie bijengif - R.A.

Uit Tabel 1 lijkt, na bewerking van de resultaten volgens de Paretomethode, er een trend te zijn dat onder de Nederlandse mannelijke imkers 20 - 95% minder RA voorkomt.

Twaalf imkers meldden min of meer uitvoerig over het uitdoven van hun ziekte (zie Tabel 2). Drie van hen ondervonden direct na het begin van de hobby een

Tabel 2: Het voorkomen van Reumatoïde Artritis onder de imkerpopulatie in vergelijking met de totale Nederlandse populatie, volgens de Pareto methode

Leeftijdsgroep	Aantal	Reumatoïde Artritis		Uitslag enquête volgens de Pareto methode (per 1000 imkers)	T.N.O.-EPOZ norm (per 1000 mannen)
		Actief	Uitgedoofd		
35-44	170	2	1	2,9	6,4
45-54	416	6	-	3,6	4,5
55-64	499	11	5	5,5	20,1
65-74	382	1	3	0,7	14,9
≥75	108	2	3	4,6	11,6

verbetering (40-100 steken per jaar). Anderen deden daar (enkele) jaren over (5-100 steken per jaar).

Afgezet tegen de 22 niet genezen patiënten is dit toch een groot percentage.

Wetenschappelijk onderzoek bij 250-500 patiënten over een periode van vijf jaar, bij verschillende leeftijdsgroepen en met verschillende stekenaantallen per jaar, is zeer gewenst en niet kostbaar.

Andere gewrichtsaandoeningen

Artrose (n=68): Hieraan lijden ca. 650.000 mannen en vrouwen in Nederland, vrouwen meer dan mannen.

Op een enkele uitzondering na kwam artrose uitsluitend voor bij imkers ouder dan 50 jaar. Op basis van de 20/80 Pareto regel zouden er onder de imkers ca. 85 gevallen moeten zitten. Corrigeren wij dit naar 110 gevallen (25 komende uit de categorie 'Overige gewrichtsklachten-actief') dan spreken we van een prevalentie van 1,3%. Dit is ruim 7 keer minder dan het landelijk gemiddelde! Er is een sterke indruk dat kennelijk bijengif preventief werkt tegen artrose.

Nader wetenschappelijk onderzoek ter zake is zeer gewenst (minder leed en minder WAO).

Tenniselleboog (n=74): De meeste meldingen speelden in vroeger jaren en waren weer genezen. De prevalentie was nog geen 1% (prevalentie van een verschijnsel= het voorkomen van het verschijnsel).

Jicht, Ziekte van Bechterew (n=16 respectievelijk 10) Geen vergelijkingsmateriaal.

Overige gewrichtsklachten-actief (n=47): Hieronder zitten vermoedelijk een 25 tal artrose gevallen. Enkele S.L.E.- en Fibromyalgie patiënten en 1 Sjögren patiënt werden gesignaleerd (5 gevallen). De rest is niet door een arts geïdentificeerd.

Overige gewrichtsklachten-uitgedoofd (n=21): In deze categorie werd melding gemaakt van de 'weldadige werking' en soms prettige sensaties van bijengif. Enkelens meldden uitdoving gedurende het

bijenseizoen en kort daarna. In de winter kwamen de klachten weer terug. 48 Respondenten waren ooggetuigen van uitdovingen bij vrienden en familie; of dit R.A. betrof kon niet worden vastgesteld.

Suiker (n=20), Astma (n=37) of beide (n=11). Deze vragen werden secundair gesteld en leverden relatief lage aantallen op. Bij de toepassing van de 20/80 regel heeft suiker een lage score.

Voorlopige conclusies en aanbevelingen

Na bewerking van de resultaten volgens een statische methode wordt er een duidelijke trend zichtbaar dat bijengif preventief werkt tegen Reumatoïde Artritis. Nader medisch-wetenschappelijk onderzoek naar genezing/uitdoving is dringend gewenst en als de R.A.-patiënten assistent-imker zouden worden, zeker niet duur. Nader biochemisch onderzoek is nodig t.b.v. het vinden van de chemische formule van bijengif als sleutel voor preventie bij de oudere generaties. Bij deze zou ik nog de kanttekening willen plaatsen dat eventuele beëindiging van het imkerschap vanwege R.A. of Artrose de conclusies kunnen nuanceren.

Een toetsing van de onderzoeksresultaten middels een a-selecte steekproef onder de non-respondenten kan de stevigheid van de conclusies beïnvloeden. De conclusies zijn immers gebaseerd op de toepassing van de Pareto-regel die niet in de discipline van epidemiologische inventarisatie wordt gekend respectievelijk toegepast. Het vragenformulier dat bij één op de drie lezers van Bijen is gevoegd, is bedoeld om de resultaten van de februari enquête te bevestigen/verwerpen.

Het verslag is voor Bijen bewerkt door Marleen Boerjan.

Noot redactie op verslag reuma enquête

Uit het verslag van de heer Vermeer blijkt dat de respons van de lezers op de enquête groot was en namens de redactie wil ik alle inzenders hiervoor hartelijk dank zeggen. Dankzij deze grote respons lijkt een duidelijke trend zichtbaar te worden en lijkt, een onder imkers bekend verhaal dat bijensteken helpen tegen reuma, te worden bevestigd. Toch wil ik uitdrukkelijk zeggen dat de uitwerking van de enquête onder de volledige verantwoording van de heer Vermeer valt.

Bij de uitwerking heeft de heer Vermeer gebruik gemaakt van de Pareto (reken)methode. Bij navraag bij epidemiologen bleek dat deze methode alleen dan toegepast kan worden als er een goede controle groep is meegenomen. In de februari enquête was er

nog geen controle groep, in de vorm van een a-selecte steekproef onder de imkerpopulatie, opgenomen. De redactie en dhr. Vermeer zijn dan ook van mening dat er voor een goede interpretatie van de resultaten van de februari enquête een extra enquête onder de gehele imkerspopulatie moet worden gehouden. Wij willen hieraan graag meewerken en roepen alle imkers die in februari niet hebben gereageerd het vragenformulier dat bij dit nummer van Bijen bijgesloten kan zijn, deze keer wel in te vullen. Ik ga er vanuit dat de respons ook nu weer groot is.

Marleen Boerjan
Hoofdredacteur Bijen

337

bijen

FOTO VAN DE MAAND

In de bijenstal van de Vughtse imkersvereniging wordt door vijf imkers met veel plezier geïmkerd in een zeer drachtig en gevarieerd gebied. De foto is ingestuurd door J. van Alphen Pagano uit Berlicum. Hij is lid van de NCB/ZLTO bijenhoudersvereniging Vught.

Vijf jaar Kontaktgroep Bijenfilatelie

Jan de Crom

Op 19 februari 2000 viert de Kontaktgroep Bijenfilatelie haar 5-jarig bestaan. Vanaf de oprichting op 28 januari 1995 is de groep langzaam maar zeker uitgroeid tot een club met een Nederlandstalige en een Engelstalige afdeling. Onder de 75 leden vonden we behalve Nederlanders ook Belgen, Fransen, Britten, Amerikanen, een Spanjaard, een Zweed en een Duitser. Een bont gezelschap en dat niet alleen door de nationaliteiten. De interesses van de verzamelaar variëren: de één vindt vooral de plaatjes mooi, de ander is een alles-over-bijen verzamelaar. Er zijn beginners tot verzamelaars, die internationaal tentoonstellen.

De Postbij

Het kontaktblad 'De Postbij' heeft in de vijf jaren, dat het nu rondgestuurd wordt, zo'n 350 pagina's met informatie over bijen opgeleverd. Het Engelstalige blad 'The Postal Bee' zit na twee jaren op 100 A-4-tjes. Er mag gesteld worden, dat de onderwerpen in 'De Postbij' zeer uiteenlopend van aard zijn. Een oud Egyptisch recept, dat een laxemiddel blijkt te zijn; Griekse mythologie met pikante details, de Lüneburger Hiede, heraldiek, de cultuurstroming 'De Verlichting', drachtplanten, apitherapie, wilde bijen, U.N. voedselprogramma's, zoetstoffen, bijenwas, sparen en banken. Waarmee aangetoond wil worden hoe breed de interesses binnen de Kontaktgroep zijn. Natuurlijk is er in 'De Postbij' ook geschreven over tientallen postale onderwerpen, welke steeds geïllustreerd werden met bijengerelateerde zaken. Naast deze forse uitwisseling van wetenswaardigheden beschikt de groep ook over een uitgebreide lijst met postzegels. En er zijn lijsten met boeken, belastingzegels en Amerikaanse plaatsnamen beschikbaar. Het

lustrumcadeautje voor de leden staat helemaal in het teken van informatieruilen, 15 leden hebben meer dan 220 machine-frankeerstempels (roodfrankeringen) bijeen gebracht in een zoeklijst, die verdeeld is in 7 thema's.

Internationale uitwisseling

De contacten met verzamelaars in het buitenland hebben duidelijk gemaakt, dat de Nederlandse verzamelaar veelal georiënteerd is op Oost- en West-Europa. Wat andere continenten buiten de postzegels te bieden hebben, is hier weinig bekend. Met correspondentie en kleine veilingen probeert de kontaktgroep een uitwisseling tot stand te brengen. Het aardigste resultaat tot nu is een lijst met Amerikaanse plaatsnamen. We weten nu, dat het postkantoor 'Apiary' te Oregon is vernoemd naar de bijenstand van de eerste postmeester D. Dorsey. Davy Crockett bezorgde een postkantoor in Illinois de naam 'Honey Grove' (honingbosje), omdat hij daar in een honingboom zijn naam kerfde met de bedoeling er zich later te vestigen.

Vijf jaar jong

De Kontaktgroep bestaat voor een specifieke themaclub al behoorlijk lang. Toch zijn we nog lang niet uitgekeken op het wonderbaarlijke insect dat honingbij heet. Op zaterdag 19 februari 2000 gaan we in Hotel 'De Gentel', vlak bij het station, te Geldermalsen feest vieren. Met een aangeklede lunch voor de leden en een lustrumcadeautje. Er zal ook een uitgebreide tentoonstelling zijn van een aantal verzamelgebieden. De veiling zal meer kavels bevatten dan normaal. Ook niet-leden zijn op onze lustrumkontaktdag welkom, mits zij hun eigen lunch betalen. Als je als niet-lid belangstelling hebt, kun je voor informatie schrijven naar Donkerstraat 4b, 4063 CZ Heesselt.

Reclamesluitzegels uitgegeven door de VBBN in 1928. Doordat de leden ze te 'duur' vonden, bleef het bij proefdrukken.

Stamping out is de beste methode

Amerikaans vuilbroed is een bijenziekte waar onze Nieuw-Zeelandse collega's allang mee worstelen. In 1877 werd de ziekte daar voor het eerst ontdekt. Het eerste betrouwbare rapport dateert uit 1947. Toen was 1,7% van de volken ermee besmet. In 1950 was dat opgelopen tot 2,2%. Om een idee te geven van de ernst van deze situatie het volgende sommetje. Nederland telt ongeveer 55.000 bijenvolken. Als 2,2% daarvan ziek is, zijn dat ruim 1200 volken.

Aankankelijk bestreed men de ziekte door zieke volken te behandelen. Het resultaat was bedroevend. De imkers zagen het als een verantwoordelijkheid van de overheid om de ziekte te bestrijden, ook al deed elke imker op zijn eigen stand zijn best de ziekte uit te bannen. Na 1950 ging men over tot het vernietigen van zieke volken en de besmetting nam af tot nog maar 0,23% in 1961. Deze bestrijdingswijze werd niet consequent volgehouden en het aantal zieke volken steeg tot 1,2% in 1991. Toen drong de term 'terugtrekkende overheid' ook daar door en de overheid besloot zich niet langer bezig te houden met de strijd tegen AVB. Daarop startte de Nieuw-Zeelandse Bijenhouders Associatie een bestrijdingsprogramma met als doel: uitbanning van de ziekte. Daartoe behoren maatregelen als inspectie van volken, ondersteuning van imkers met AVB problemen, onderzoek naar de verspreiding van de ziekte en een uitgebreid scholingsprogramma. In 1998 was de besmetting teruggebracht tot 0,38% en men is optimistisch over de kansen om tot 0% te komen. De ziekte komt relatief het meest voor bij kleine imkers. Zij hebben blijkbaar meer moeite met het herkennen van AVB dan grote imkers (meer dan 500 volken). Bij de kleine imkers komt de ziekte 3 keer zo vaak voor.
Bron: *The New Zealand Beekeeper*, juli 1999

Altijd hetzelfde

De kleine bijenkastkever uit Zuid-Afrika ontwikkelt zich in de Verenigde Staten tot een bijenplaag. De kever wordt al in verschillende staten in de bijenvolken aangetroffen. De economische belangen zijn groot. Er moet dus een oplossing komen. Hieronder leest u hoe men dit probleem aanpakt. De woorden 'kleine bijenkast kever' laten zich zo vervangen door varroamijt of Amerikaans vuilbroed.

Aankankelijk wist men niet wat men eraan moest doen. Inmiddels wordt alles in stelling gebracht waarover de bijenteelt kan beschikken:

- De wetenschap die de leefwijze van de kever

onderzoekt. Het diertje blijkt buiten het bijenvolk te kunnen leven. De keverlarven die bijenbroed eten blijken zich beter te kunnen voortplanten dan larven die ander voedsel krijgen toegediend.

- De chemie die bestrijdingsmiddelen produceert. Coumaphos blijkt werkzaam tegen kever en varroa. Twee vliegen in een klap dus. Verder is er GardStar 40% EC. Na toediening 2 maanden werkzaam. De fabrikant zegt dat het geen problemen geeft bij gebruik tijdens een dracht.

- Verder de koninginnenteler die moeren kweekt die een zeer hygiënisch gedrag in hun erfelijkheidspakket hebben zitten. Deze keer hoeven de werksters geen aangetast broed te verwijderen, maar moeten ze de larven van de kever naar buiten werken.

Bron: *American Bee Journal*, juli 1999

De geafrikaniseerde honingbij

Vanuit Brazilië heeft de geafrikaniseerde honingbij heel Zuid- en Midden-Amerika veroverd. Deze bijensoort kon overal met groot gemak in de vrije natuur overleven. De varroamijt kon haar niet deren. Haar opmars naar Noord-Amerika leek onstuitbaar totdat de bij in 1990 het zuiden van Texas bereikte. Daar stopte de uitbreiding. Men weet niet precies waardoor. Er waren enkele theorieën. De bij zou de noordgrens bereikt hebben van het gebied waarin ze beter floreerde dan de Europese honingbij. Nu waren de darren van de Europese bij hun geafrikaniseerde collega's de baas. Een tweede theorie was dat het gewoon te koud werd voor deze tropische bij. Ze kon de winter niet overleven. Bij de derde mogelijkheid speelt de varroamijt een rol. Enkele jaren eerder had de varroamijt in Texas de in het wild levende bijenvolken (soms 100 volken per 2,5 km²) volkomen uitgeroeid. Blijkbaar was hier in deze noordelijke gebieden de varroamijt nu ook de geafrikaniseerde bijenvolken de baas. De mijt stuitte tot ieders opluchting de verbreiding van deze gevreesde bijen. Momenteel lijkt er iets nieuws aan de hand te zijn. In de vrije natuur worden weer volken aangetroffen en dat blijken dan steeds geafrikaniseerde bijen te zijn. De natuurlijke selectie heeft blijkbaar zijn werk gedaan en deze bijensoort heeft een oplossing gevonden voor het varroaprobleem. De verovering van Noord-Amerika kan worden voortgezet.

Bron: *American Bee Journal*, augustus 1999

Fuseren is meer dan zeggen samen te werken!

Er is kennelijk iets aan het veranderen in de gedachten van een aantal georganiseerde bijenhouders in Nederland. De reeds jarenlange sluimerende gedachte aan één organisatie, voor mensen die zich bezig houden met vormen van bijenteelt en alles wat daarmee samenhangt, lijkt te groeien.

Tijdens gesprekken op bijeenkomsten van bijenhouders, in artikelen in ons vakblad 'Bijen' en in het werkgebied van de aan de bijenteelt gerelateerde organisaties, heeft men zich de vrijheid verworven om vanuit de van oorsprong gesloten imkerscultuur, dit onderwerp schoorvoetend bespreekbaar te maken.

340 — We mogen dan ook gerust vaststellen dat deze ontwikkeling een forse stap voorwaarts is en biedt de mogelijkheid om nu eindelijk eens na te gaan denken over de eventuele voordelen die een organisatorisch samenwerkingsverband kan bieden. Indien ik juist ben ingelicht, waren aanvankelijk een aantal voorzitters als vertegenwoordigers uit de verschillende bijenteeltorganisaties het in principe eens om mogelijkheden tot een fusie nader te onderzoeken. Indien mijn bron waarheidsgetrouw is, zijn een aantal van deze voorzitters binnen hun eigen vergaderkader terstond tot de orde geroepen en vermaand dat onderzoek naar een eventuele fusie absoluut niet tot één van de geaccepteerde vormen van samenwerking zou kunnen leiden. De vorming van een federatie zou mogelijk op termijn bespreekbaar zijn, maar daar voelde de initiatiefnemer en grootste bijenteeltorganisatie van Nederland, de VBBN, weer niets voor. Kortom er wordt wel over samenwerking gesproken, maar meer dan dat is voorlopig nog niet aan de orde en naar mijn inschatting zal dat onder de voorwaarden zoals die er tot nu toe liggen, ook niet komen. De vraag die zich dan onmiddellijk opdringt is, welke voorwaarden liggen er dan bij een eventuele fusie aan ten grondslag? Naast het feit dat dit een goede en juiste vraag is, is het antwoord ook helder en kort. Er is van deze besprekingen een rapportage opgesteld, maar niemand die zijn voorzitter heeft afgevaardigd naar deze besprekingen, die zouden moeten leiden tot fusie, heeft ooit enig rapport onder ogen gekregen. Het lijkt me duidelijk, het besturingsmodel dat moest leiden naar een nieuwe bijenteeltorganisatie was dezelfde die al jarenlang met zorg wordt gehanteerd en is gebaseerd op de wet 'wie niet weet wie niet deert'.

Wanneer ik bovenstaande mythologie in begrijpelijke taal van deze tijd moet omschrijven dan wil dat zeggen, dat een aantal goeroes in de bijenwereld dachten dat hun plan het beste was voor haar onderdanen. En dan krijg je in het jaar voor de eeuwwisseling gegarandeerd de kous op de kop, dan accepteren leden van verenigingen het absoluut niet, dat er voor hun, over hun heen, zonder overleg welke organisatievorm dan ook zou worden geïntroduceerd. Is het bij bestuurders van verenigingen dan nog niet bekend, dat topdown benaderingen in deze tijd een averechtse uitwerking hebben.

Met spijt moet ik vaststellen, dat een in aanvang positieve ontwikkeling, door onachtzaamheid om zeep is geholpen en de vraag blijft, is deze schade te herstellen? Deze teleurstelling is gelukkig te herstellen, maar dan moet er veel gebeuren in de hoofden van bestuurders van de bijenteeltorganisaties. Allereerst zal er een inventarisatie moeten plaatsvinden naar de behoefte aan samenwerking onder alle bijenteelt- en daaraan gelieerde organisaties in Nederland. Dat betekent dat vooraf niets vaststaat over de vorm, de aard en de randvoorwaarden waaronder een eventueel samenwerkingsverband tot stand kan komen. Indien uit de inventarisatie bij leden van bijenteeltorganisaties de behoefte aan een vorm van samenwerking zou blijken, dan is het zaak om een aantal alternatieven te onderzoeken en deze scenario's in rapportages vast te leggen als onderhandeling- en discussiestuk over de volle breedte van bijenhoudend Nederland. In toenemende mate heeft de Nederlandse imker behoefte aan specialisatie, we kennen o.a. de teeltgroepen, de paringstations, de Stichting Bedrijfsmatig Imkeren en de handelsgroepen. Betrek juist deze 'groe'-groepen, die steeds meer service aan haar leden bieden, vanaf het eerste begin bij samenwerkingstudies; zij werken al vele jaren met imkers uit verschillende bijenteeltorganisaties en hebben reeds de nodige expertise opgedaan. Alhoewel ik heel erg goed begrijp, dat juist dit laatste erg moeilijk is, want dat betekent, dat de eigen identiteit, de eigen verworven macht, de eigen persoonlijke wenselijkheden voor een deel prijsgegeven moet worden.

Als de wens te komen tot één landelijke bijenteeltorganisatie een oprechte is, dan is dit offer absoluut noodzakelijk om de benodigde ruimte te creëren. Door het wegvallen van weerstanden kan een

transparante organisatie ontstaan waarin iedereen zich thuis voelt. Vanaf hier roep ik alle verantwoordelijke bestuurders van alle organisaties die ook maar iets met bijen te maken hebben op, om initiatieven zoals omschreven, te ondersteunen en te ontwikkelen. Fuseren is meer dan zeggen dat je gaat samenwerken, is meer dan zeggen 'wij hebben het zo goed geregeld sluit je maar vlug aan'. Neen, fuseren op zich kan nooit het doel op zich zijn, onderzoeken wat de gewone imker verwacht van de door haar vertegenwoordigende organisatie in normen van kwaliteit en oprechtheid. Een eerste aanzet zou kunnen zijn een landelijk enquête onder alle bijenhouders, waarin hun

gevraagd wordt een mening te geven over de verschillende ideeën die gepresenteerd zijn op het congres. Een derde stap is het inventariseren van de gegevens, het analyseren van de uitkomsten en een plan opstellen dat gedragen kan worden door de imker die betrokken is bij deze vorm van besluitvorming. Een imker kent als geen ander de betekenis van samenwerking, dagelijks ervaart hij bij het werken in zijn volken de perfecte, bijna onfeilbare samenwerking waardoor verstoringen van buiten tot aanvaardbare proporties worden teruggebracht. Opvallend dat wij kennelijk voor onze eigen organisatie hieruit weinig lering trekken.

Leen Kamerling, voorzitter Stichting Bedrijfsmatige Imkers

Bijenkasten op palen

Graag wil ik reageren op het artikel van de heer Speelziek in Bijen 8(9): 248 (1999). Hierin vroeg hij zich af waarom in Zuid-Afrika de bijenkasten op palen staan. Misschien wel om dezelfde reden als in Kenia, waar het op een vergelijkbare wijze gedaan wordt.

Afgelopen zomer zijn we met een aantal mensen op fotosafari geweest in Kenia. Wij zagen in sommige bomen horizontale boomstammen hangen met een lengte van ruim 1 meter. Dit bleken bijenkasten te zijn. Omdat ik en een reisgenoot imker zijn en daar dus het fijne van af wilden weten, zijn wij op zoek gegaan naar een Keniaanse imker. Midden in een woestijnachtige omgeving ontmoetten wij iemand die graag bereid was om hier wat over te vertellen.

De bijenkast bestaat uit twee helften van een uitgeholde boomstam waarvan de uiteinden zijn dichtgemaakt. Er zijn diverse gaatjes gemaakt die dienst doen als vlieggaatjes. Het onderste deel van de boomstam is de broedkamer en het bovenste deel de honingkamer. De bijen moeten zelf alles bouwen; er wordt geen gebruik gemaakt van ramen en kunstraat. Deze boomstam wordt boven in een boom gehangen om diefstal te voorkomen en omdat de honingdas er dan niet bij kan. De honingdas (*Mellivora capensis*) is een marterachtig beestje, ter grootte van een das. Deze vernielt op de grond staande bijenkasten om bij de honing te kunnen komen. Bovendien zijn de bijen agressief en als ze boven in de boom hangen heeft de bevolking er minder last van.

Wanneer wij 's morgensvroeg bij zonsopgang wakker werden, hoorden wij de bomen al volop zoemen van de bijen. De honing wordt hoofdzakelijk gemaakt van

de nectar van diverse acaciabomen.

Na de regentijd, twee maal per jaar, begint het bijenseizoen. De bijen doen er drie maanden over om de bovenste helft van de boomstam vol te maken met honing. Om de honing uit de boomstam te kunnen krijgen, klimmen er twee mannen 's nachts de boom in, zonder kleding (om te voorkomen dat de agressieve bijen in hun kleding kruipen). Eén heeft een fakkel en rook bij zich om zo wat minder last te hebben van deze zeer agressieve bijen. De boomstam wordt naar beneden gebracht, waarna ze met een groot mes tussen de twee helften hiervan door snijden. Zo worden de honingraten gescheiden van het broedgedeelte. Nadat de honingraten eruit gehaald zijn, wordt de bovenste lege helft weer op het broedgedeelte gelegd en wordt de boomstam teruggehangen in de boom.

De honingraten worden daarna geperst. Dit doet men met eigen textiel (kleding). Al draaiend persen ze de honing eruit. Deze wordt dan in flessen of potjes gedaan, waarna ze verkocht worden in een stalletje aan de weg. Op onze vraag wat er met de bijenwas gedaan wordt, reageerde onze Keniaan: 'Daar heb ik geen verstand van, dat gooien we weg'.

De honing wordt in oude drankflessen gestopt, omdat normale potjes nauwelijks beschikbaar zijn. De waarde van een flesje of potje honing ligt ongeveer tussen de 50 en 150 Keniaanse shilling (f 1,50 en f 3,-) per potje. **Cees Barneveld, Nunspeet en Burt v. Ramshorst Vaassen.**

Naschrift van de redactie

In Bijen 8(10): 274 (1999) staat een prachtige foto van hangende bijenkasten in een boom.

Anti vergrijzing

Ab Kuypers

Hij is nu alweer druk met de voorbereiding voor de cursus voor 2000. De vijfde op rij wordt dat. De afsluiting van de jaargang '99 is nog maar net achter de rug. Bij de uitreiking van de getuigschriften ('Er is nog nooit iemand gezakt, hoor') ter afsluiting van de cursus, waren vertegenwoordigers van de eigen bond, de ABTB, van de NCB en de gemeente Doesburg aanwezig, en natuurlijk vele ouders. 's Morgens was hij eerst nog met de kinderen naar de honingmarkt in Eerbeek geweest. Tussen al deze bezigheden door wil Bert Polman mij niettemin graag informeren over 'zijn' Project, Cursus Jeugdimker. 'Niet dat ik in dit geheel belangrijk ben, het gaat me om het doel dan dit project te kunnen uitdragen.' Het wordt een lange bijna-monoloog; er is maar weinig voor nodig om hem aan de praat te krijgen.

Ruggegraat

Eigenlijk zijn er twee redenen die Bert Polman er toe hebben gebracht een jeugdcursus imkeren op te zetten. 'Ten eerste vind ik het machtig om met kinderen te kunnen werken. Ten tweede worden we al langer met de vraag geconfronteerd, wat we aan de vergrijzing in de imkerij kunnen doen. Ik vind het belangrijk kinderen iets te kunnen bieden, wat hen mogelijk tot mensen maakt, die wat steviger in hun schoenen komen te staan. Kinderen worden tegenwoordig omringd door veel moeilijke, bedreigende zaken. Ze komen heel wat valkuilen tegen op hun pad. Er wordt wel enorm geklaagd over het gedrag van de jeugd, maar in de meeste gevallen zijn hun uitspat-

tingen het resultaat van ons denken en handelen. Wij hebben als opvoeders in het verleden taken laten liggen en dat is nu vaak nog zo. Ik denk, dat door hen bijvoorbeeld de natuur beter te leren waarderen, ze daarmee een stukje opvoeding krijgen, waar ze iets aan hebben. Ze leren iets anders tegen de zaken aan te kijken. Misschien kweek ik een stukje ruggegraat bij hen.'

Wat betreft de strijd tegen de vergrijzing is Bert zich goed bewust, dat dit op zich niet één, twee, drie is opgelost met zijn cursussen. 'Mijn bedoeling is niet dat de kinderen meteen imker worden. Ik wil allereerst interesse kweken. Zie het maar als een investering in de toekomst.' Niettemin hebben de inspanningen van de afgelopen jaren inmiddels vier jeugdeden opgeleverd voor de vereniging. 'Daarnaast zijn er twee ouders met hun kinderen meegegaan op het imkerpad,' aldus een wat trotse Bert Polman.

Belangstelling

De belangstelling voor de cursussen is ieder jaar meer dan voldoende. Uit zowel Doesburg zelf, als uit de regio (voornamelijk uit Angelo en Drempt) komen voldoende aanmeldingen binnen. Gemikt wordt op basisschool leerlingen uit groep zeven. Bert Polman: 'Ik heb bewust gekozen voor groep zeven in verband met het doorlopen van de cursus na de grote vakantie. Wanneer de leerlingen van groep acht naar het voortgezet onderwijs gaan, krijgen zij vaak ook minder tijd voor allerlei activiteiten.'

De aanmeldingen komen natuurlijk niet vanzelf tot stand. Jaarlijks worden de betreffende scholen bezocht door Bert voor een lesuur over het imkeren. Daarna kunnen kinderen zich aanmelden voor de nieuwe cursus, waarbij dient te worden opgemerkt dat dit allemaal in goed overleg met de ouders geschiedt. Aan het aantal deelnemers wordt bewust een limiet gesteld.

'Ik moet de groep wel aan kunnen, het moeten er niet te veel worden. Mijn limiet is rond de zestien, hooguit. Het afgelopen jaar hadden we een groep van 14 jongens en meisjes, waarbij de meisjes in de meerderheid waren. Maar het is ook wel voorgekomen, dat ik moest zeggen dat er geen plaats meer was. Er wordt dan een wachtlijst gemaakt. Het volgend jaar hebben kinderen die daar op staan voorrang.'

Foto: A.J. Polman

Inhoud

De cursus bestaat uit 14 lessen van twee uur. Voor zowel de theorie als de praktijk heeft Bert zelf een omvangrijk cursuspakket samengesteld, bestaande uit 18 hoofdstukken, ofwel ruim 100 pagina's tekst. 'Elk jaar probeer ik overigens de reacties en opmerkingen van de kinderen te verwerken. Na het behandelen van een bepaald onderwerp krijgen de kinderen een vragenlijst te beantwoorden. Het is op zich een schoolse aanpak, maar het gevolg is, dat de kinderen goed werken. Ik ben op zich ook wel streng. Normen en waarden staan hoog in mijn vaandel. Ik verwacht dat de kinderen op tijd komen en alle lessen volgen. Ik geef ze overigens niet het gehele lespakket in één keer mee. Ze krijgen per les de betreffende hoofdstukken mee.'

'De eerste praktijkles is de voorjaarsinspectie. Dat is voor de kinderen tevens de eerste daadwerkelijke kennismaking met de bijen. In de loop van het seizoen gaan we vegers maken, honingoogsten. In juni houden we nog een keertje een inspectie, wanneer de volken weer op het grootst zijn. Zo werken we het hele seizoen af, tot het invoeren voor de winter toe. De theorielessen lopen synchroon aan de praktijk.' Als aantrekkelijke tussendoortjes noemt Bert mij nog het raampjes maken, kaarsenrollen, honingslingeren, maar ook het verkopen van enkele potten honing. 'Ik geef ze daarmee het idee, dat zij op een praktische manier zelf bijdragen aan de kosten van de cursus. Daarnaast krijgen ze elk jaar wat zaden mee om thuis op te kweken, meestal zonnebloempitten. De plantjes worden later uitgeplant en maken we daar een soort wedstrijdje van, wie de grootste zonnebloem heeft gekweekt heeft gewonnen. Maar zo leren ze ook iets van de dracht. Want de cursus gaat verder dan de bijen alleen. Ook andere insecten, de natuur en het

milieu komen aan bod. Overigens, het getuigschrift wil niet zeggen, dat zij imkers zijn. Wel hebben zij een grote kennis over honingbijen en imkeren.'

Gratis

Het project 'Cursus Jeugdimkeren' mag een op zich uniek project worden genoemd. Bovendien kan het de deelnemers gratis worden aangeboden, terwijl de kosten per deelnemer zo'n f 75 bedragen. 'Een min of meer heikel punt, overigens', aldus Bert Polman. 'Sommigen vinden, dat men juist moet laten meebetalen, al is het maar een geringe financiële bijdrage. Ik zelf wil het juist zo laag drempelig als mogelijk houden. Omdat de vereniging de kosten niet kan dragen, ben ik dus opzoek gegaan naar verschillende sponsors. Zo heb ik een goede relatie met de plaatselijke banken RABO Doesburg-Giesbeek en ABN-AMRO, maar ook de gemeente Doesburg draagt bij in de kosten. Behalve in geld, worden er ook bijdragen in natura geleverd. De plaatselijke Spar zorgt voor het drinken 'met iets erbij'. De jeugdopvang alhier, SWR (Stichting Welzijn Rheden) stelt een lokaal beschikbaar voor de theorie lessen, ook zijn er een aantal particulieren die een belangrijke bijdrage leveren. Zo zijn wij omringd door een flinke groep mensen en instanties die dit project mede dragen.' Bert Polman, ruim twintig jaar imker, blijkt een grage verteller, wanneer het over 'zijn' jeugdcursus gaat. 'Nogmaals, het gaat niet om mijn persoontje. Maar graag zou ik met dit verhaal anderen inspireren om ook iets dergelijks te gaan opzetten, dat is de reden van dit interview. Ik vind dit belangrijk werk.'

Belangstellenden voor dit project of het lesmateriaal kunnen contact opnemen met de heer Polman, 0313-472997.

Foto: A.J. Polman

Imkeren in de Mijnstreek

Ab Kuypers

'Van het Zuiden van Limburg zegt men wel: 'Achter iedere heuvel bestaat een andere mening'. Hierdoor is er wel eens wrijving tussen het Zuiden en de 'Bond', die uit overwegend (gematigde) Noord Limburgers bestaat. Ik zeg dan altijd maar, 'er gebeurt tenminste wat'. Woorden van Bob de Graaf, secretaris van Imkersvereniging 'Mijnstreek' Tweemaandelijks krijg ik hun 'Infoblits' toegezonden. Een periodiek met verenigingsnieuws, imkerervaringen en veel persoonlijke noten. Een bericht over activiteiten en een opmerkelijk jubileum. Ofwel imkeren toen en nu in het Zuiden van Limburg.

344

Vergrijzen?

Wat leert de ledenlijst, gepubliceerd in de Imkerflits van maart? Niet minder dan 35 van de 69 leden zijn vijf jaar of korter bij Mijnstreek aangesloten. Navragen bij Bob de Graaf leert mij het volgende: 'De aanwas van leden is enerzijds via de 'grijze' beginnerscursus tot stand gekomen, vorig jaar 9 leden. Deze cursus was een initiatief van de afdeling Mergelland en het regiobestuur van de bond en werd gegeven door Lei Hensels en Jan van Hinsberg. Ook Peter Elshout heeft enige lessen verzorgd. Anderzijds door een gerichte promotiecampagne in de regionale bladen.' Ook de fusie tussen enkele kleinere verenigingen heeft Mijnstreek geen windeieren gelegd. 'We zijn als club dan ook heel gelukkig met de grote aanwas van leden na de fusie. Ook imkers die in het verleden hun lidmaatschap van club en/of bond opzegden zijn nu weer teruggekomen omdat er een actieve imkersvereniging in hun regio is gekomen waar voorheen 3-4

slapende, op sterven na dode clubs, bestonden. Er zijn helaas, wat het Zuiden van Limburg betreft, nog maar 2 sterke clubs overgebleven met elk ca. 70 leden.'

Fusie

Imkersvereniging 'Mijnstreek' is in 1995 ontstaan uit een fusie. Zuid-Limburgse imkers lijken hierdoor sterker georganiseerd dan ooit tevoren. Bob de Graaf: 'De fusie is jarenlang tegengehouden door de meer behoudende imkers die hun eigen identiteit niet kwijt wilden raken. Ik vraag mij altijd af wat dit nog betekent in onze multiculturele samenleving en vind dat dan ook vaak niet meer dan een uitvlucht om het tegen te houden. Wat schets onze verbazing. Deze lieden weten nu niet hoe ze je de hemel in moeten prijzen omdat we het toch gedaan hebben en zo'n leuke actieve club hebben. We horen ook vaak: 'hadden we dat maar eerder gedaan'. Ik krijg dan ook kramp als ik zulke kreten in het blad Bijen lees. Begrijpt men dan nog altijd niet dat alleen een sterke club of bond iets te bieden heeft aan zijn leden. Onderlinge verdeeldheid plaatst je ten opzichte van de overheid in een zwakke positie.'

Betrokkenheid

Het periodiek 'Infoblits', waarmee we elke twee maanden een beetje in de keuken van 'Mijnstreek' mogen kijken, lezen we regelmatig persoonlijke ervaringen van imkers. Een aardig idee vond ik de verhalen, geschreven door deelnemers aan de beginnerscursussen. Veel herkenning uit mijn eigen beginnertijd. De betrokkenheid van de leden bij hun club is groot en deelname aan de activiteiten is ook niet slecht. Hoe dat komt? 'Het 'wijgevoel' is bij ons sterk aanwezig' aldus Bob de Graaf. 'In dit opzicht verschillen we misschien van sommige andere verenigingen; wij hebben een goed contactorgaan, dat een goede lijm vormt tussen bestuur en achterban. Wij zijn van mening dat je de communicatielijnen tussen je achterban zo kort mogelijk moet houden. Dick Vunderink en Mari van Iersel hadden het ook daarover laatst in Bijen 8(1): 3-4 en Bijen 8(2): 54-55 (1999). Ons is het gelukt en de leden zijn er heel enthousiast over. Je hoort vaak dat de Infoblits beter gelezen wordt dan het blad Bijen, omdat dat wat zakelijk en saai wordt gevonden. De kleine grapjes en stekeligheden in ons blad vinden de leden prachtig en ze brengen ook zelf vaak leuke

De heer Zef Cox ontvangt vanwege zijn 60-jarig lidmaatschap van de Imkersbond LLTB de bondsonderscheiding uit de handen van Nico Vinck, hoofdbestuurder LLTB

dingen aan. Dat mis ik wel eens in het landelijk orgaan. De oude imkerbladen van voor de oorlog waren vaak wat 'losser' geschreven'

Actief

Per maand wordt er minimaal één bijeenkomst voor de leden georganiseerd, een zogenaamde Stammtisch. Behalve de gebruikelijke lezingen ook diverse excursies. Deze bijeenkomsten kennen een opkomst van gemiddeld 25 leden. Bob de Graaf: 'De stammtisch is een vaste ledenbijeenkomst op de 2e dinsdag van de maand. In tegenstelling tot wat de Duitse benaming van deze avond suggereert wordt er onder het genot van een goed glas Limburgs bier over bijenzaken gesproken. Het doel is om het kennisniveau van onze leden te verhogen waardoor het plezier in het imkeren toeneemt. Daarin zijn wij, mogen we met gepaste trots constateren, geslaagd. De avonden zijn heel gezellig maar ook reuze informatief. De jonge en sinds kort ook de vrouwelijke leden van de club kunnen hier hun vragen kwijt. Meer en meer hebben de leden hun schroom laten vallen en vertellen nu vrijuit over hun ervaringen en onvermijdelijke 'miskleunen'.'

Oudste lid

Begin maart mocht de heer Zef Cox vanwege zijn 60-jarig lidmaatschap van de Imkersbond LLTB de bondsonderscheiding ontvangen. Zef Cox, inmiddels de leeftijd van 83 jaar bereikt, 70 jaar actief als imker, verzorgt nog altijd elf bijenvolken. Al sinds vele jaren zijn dat carnica's, nadat eerder, zoals in vroegere jaren in Limburg veel gebeurde, door de heer Cox vooral ook met 'Italianen' werd geïmkerd. Bovendien heeft hij de soms moeizame overgang van korf naar kast meegemaakt. Met zijn lange leven met bijen omvatten deze jaren een flink stuk imkergeschiedenis, toegesneden op Limburg. Reden voor een kort interview, waarbij ik aanteken, dat ik hiervoor dankbaar gebruik heb gemaakt van een eerder verschenen verhaal van de hand van de heer Hub Curfs, penningmeester 'Mijnstreek'.

Van korf naar kast

De overgang van korf naar kast was ooit een reden voor Zef Cox om over te stappen naar een andere afdeling. Daar werd toen intensief met de zogenaamde Limburgse Reginakast gewerkt. 'De overstap van korf naar kast was toen een groot probleem,' aldus Zef Cox. 'Men had in feite onvoldoende materiaal en niemand had al voldoende ervaring opgedaan. Door schade en schande kregen

wij het uiteindelijk toch onder de knie'.

Zef Cox is de oudste zoon van een boerenfamilie. De boerderij lag nabij het voormalige klooster van de paters Karmelieten in Merkelbeek. Over het ontstaan van zijn liefde voor de bijen, die in die omgeving is ontstaan, vertelt hij: 'Naar school nam ik dagelijks een stuk veldweg, via de verharde weg was dat een heel stuk om. Aan deze veldweg had imker Buijsers in zijn huisweide de korven staan. Hier werd mijn interesse voor de bijen geboren. Ik kon elke keer weer staan genieten van het schouwspel van de bijen. Vooral in de tijd, dat er zwermen konden afkomen. Menigmaal ben ik dan ook te laat op school gekomen, door de bijen vergat ik gewoon de tijd.'

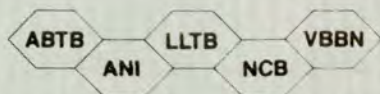
Kennis van bijen

Van deze imker kreeg Zef zijn eerste volkje, een nazwerm die in een eigen korf werd gehuisvest. 'De eerste nacht, dat die korf bij onze boerderij stond heb ik heel slecht geslapen,' herinnert Zef zich nog goed. 's Morgens was ik al vroeg opgestaan. De bijen waren toen al om de korf aan het invliegen, dus was ik gerustgesteld.' Kennis over de bijen en het korfimkeren werd door de imkers uit de buurt onderling bijgebracht. Zef Cox: 'de imkers uit de buurt kwamen elke zondag na de hoogmis bij 'imker om toerbeurt bij elkaar. Hier werd dan onderricht gegeven. In de jaren dertig was schoolmeester Renckens uit Bingelrade een heel bekwame korfimker. Ook was er in Bingelrade een vereniging met rond de veertig leden.'

Fusies

Toen het aantal imkers in de kerkdorpen uit de streek waar Zef Cox woonde afnam, zijn verschillende verenigingen gaan fuseren. Zef Cox: 'Ik heb daar zelf nog aan meegewerkt. Eerst was er de samenvoeging van Brunssum, Bingelrade/Jabeek en Merkelbeek. Van deze vereniging ben ik zelf nog 15 jaar voorzitter geweest. In 1995 is de fusie tussen Brunssum, Sittard/Geleen en Maaskant tot stand gekomen. De vereniging 'Mijnstreek', hier uit ontstaan, telde toen 45 leden.'

Dinsdag 9 maart mocht Zef Cox zijn onderscheiding in ontvangst nemen. Dat gebeurde tijdens de maandelijkse stammtisch van 'Mijnstreek', bijgewoond door ruim 40 leden. Deze bondsonderscheiding, welke maar voor enkelen is weggelegd, werd uitgereikt door de heer Nico Vinck, hoofdbestuur lid van de Imkersbond LLTB. Een waardering voor zestig jaar lidmaatschap. Diezelfde avond werd ook de heer Kusters gehuldigd vanwege 25 jaar onafgebroken lidmaatschap van de bond.

Uit de Bedrijfsraad

J. Beekman

Het bestuur van de Bedrijfsraad (BR) vergaderde op 6 september 1999 in het Bijenhuis te Wageningen. De volgende onderwerpen zijn aan de orde geweest:

• Notulen BR-vergadering 07/06/99

Deze zijn ongewijzigd vast gesteld.

• Toelichting inpassing Ambrosiushoeve in het PPO

Mevrouw Colijn gaat in op de stand van zaken met betrekking tot de totale inpassing van het PPO waaruit onder andere blijkt dat:

- samenwerking met Wageningen UR voor beide partijen voordeel kan opleveren.

346

- alle huidige 14 locaties voor het onderzoek blijven bestaan.

- de noodzaak van een goede communicatie nadrukkelijk aanwezig is.

- de thans aanwezige bestuurlijke verantwoordelijkheid verdwijnt.

- het mede bepalen van het programma voor het onderzoek in enig jaar noodzakelijk blijft.

Mevrouw Colijn doet toezegging dat zij met het ministerie LNV en met dhr. Van Zevenbergen zal overleggen om daarvoor een zo goed mogelijke structuur op te stellen waarover zij het secretariaat van de BR zal informeren.

De leden van de BR besluiten dat naar aanleiding van deze toezegging:

- de door het ministerie gevraagde aanwijzing van één lid namens de BR in de begeleidingscommissie aan te houden tot de volgende vergadering.

• Ingekomen stukken en mededelingen

- Dhr. Smekens vraagt of tijdens het gesprek bij Naturalis te Leiden ook de wering van bijenvolken aan de orde geweest is. Volgens de voorzitter is hiervoor geen landelijk beleid uitgezet en er duidelijke verschillen kunnen ontstaan bij de terreinbeheerders.

- dhr. Heessen zegt graag zo snel mogelijk gewaarschuwd wil worden als er een uitnodiging van de Commissie Genetische Modificatie binnenkomt en niet een dag voor de vergadering. Hij is in het onderwerp zeer geïnteresseerd. Van de secretaris: - de vragenlijst van Laser niet door de voorzitter zijn beantwoord en ander in overleg met dhr. De Ruijter van de Ambrosiushoeve.

- De gevraagde informatie van de Kamer van Koophandel kan worden afgewerkt.

• Amerikaans vuilbroed De laatste stand van zaken

- is er een bereidheid bij de organisaties aanwezig om mede te werken aan een verplichte registratie? Bij het toezenden van eventuele jaarstukken de organisaties hier op wijzen en een antwoord vragen. Te denken is aan bijenstanden, wilde imkers. In de werkgroep AVB zal een en ander aan de orde komen.

• Afdracht Ambrosiushoeve

- de afdracht loopt nog steeds niet volgens de afspraken!

- in een notitie die de secretaris heeft uitgereikt staat de regeling die in het verleden is afgesproken met betrekking tot de afdracht Ambrosiushoeve voor jeugdige en tweede gezinsleden. Door de VBBN wordt toegezegd de notitie te zullen bespreken in hun bestuur en terug te rapporteren aan de BR aangaande hun bevindingen.

• Cursussen

- in begin 2000 starten met de opleiding Bijenteeltleraar.

- In Bijen zal de belangstelling gepeild worden.

- idem de beginnencursus (kosten f 675,-)

- in november het cursusboek Bestuiving bespreken. Is het concept klaar?

• Bestuivingsregeling bij het plaatsen van bijenvolken

- bij de organisaties zal nagegaan worden hoe 1999 is verlopen.

- waar opteert men voor? Alleen reglement of reglement + prijs.

- indien men kiest voor reglement + prijs of dat een vast bedrag moet zijn of een bepaalde handbreedte is te bezien.

- besloten wordt een kleine onderhandelingsdelegatie samen te stellen met daarin het Informatie en Kennis Centrum (IKC). De voorzitter neemt hiervoor het initiatief nadat de nodige informatie is ontvangen.

• Werkgroep 'Bedrijfsraad 2000'

- Standpunten van de organisaties:

ANI: pleit voor een federatieve vorm met een bestuur daarboven en werkkommissies voor dealerreinen. Bij een goede aanpak daarvan, zou een mogelijke fusie in beeld komen.

VBBN: federatief model is te belastend voor de voorzitter, zodat het streven er op gericht moet zijn op de realisering van één organisatie. Als dat streven er niet is dan komt de vraag of de VBBN zal vertrekken uit de BR. Het bestuur heeft verplichtingen naar de Algemene Ledenvergadering.

ABTB: een uitspraak over fusie is op dit moment niet onhaalbaar. Geef ons de tijd om middels verhoogde activiteiten naar elkaar toe te groeien.

LLTB: er is al veel goeds tot stand gekomen, geef ons de kansen dit verder uit te breiden en aan de leden het nut van een mogelijk vervolg traject duidelijk te maken. Een goede PR kan een belangrijk hulpmiddel hierbij zijn.

NCB/ZLTO: sluit zich bij de inbreng van ABTB-LLTB aan.

Voorstel voorzitter:

- nu geen beslissing te nemen en de discussie in de organisaties nog eens indringend te voeren.

- de werkgroep niet verder kan zonder een intentieverklaring dat men naar een fusie wil toewerken.

- pas na de intentieverklaring verder gewerkt kan worden aan mogelijke modellen voor de organisatie, het bestuur, de contributie, de activiteiten.

- de vergadering gaat akkoord.

• Verslag en notitie carnateeltstation

Schiermonnikoog

- er zijn bestuurs moeilijkheden ontstaan op Schier waar de voorzitter bij betrokken werd.

- Hem werd unaniem verzocht een bemiddelende rol te willen vervullen naar de eerstvolgende vergadering van de stichting en wel zodanig dat de huidige activiteiten onbelemmerd in tact kunnen blijven.

• Rondvraag

- J. Beekman vraagt of er bij een van de organisaties een dossier is aangelegd met daarin de gerechtelijke uitspraken die op de bijenhouderij betrekking hebben, dit is niet het geval.

- C. Smeekens wijst op de Open dag bij de Ambrosius Hoeve op zaterdag 11/09/99

• **Sluiting** de voorzitter heeft de vergadering om ± 16.10 uur gesloten.

Voor informatie met betrekking tot deze vergadering kunt u contact opnemen met het secretariaat van de BR, Spoorlaan 350, 5000 MA Tilburg, 013-5836350.

Drachtplantencommissie ABTB

Rob Molenaar

Op 6 november j.l. werd in Wehl de jaarlijkse drachtplanten-bijeenkomst gehouden. Een gezellig 'samen-zijn' dat gestalte kreeg door afvaardigingen uit een aantal afdelingen, waaruit destijds de echte liefhebbers zich al meldden. Het gedegen handboek dat de Commissie reeds jaren hanteert, vraagt om een nieuwe uitgave. In vriendelijke bewoordingen zullen we dan ook de Bedrijfsraad daarover informeren. De map dient te worden aangevuld en zal vanaf nu ook up-to-date blijven! Ten aanzien van onze 'natuurgebieden' is er eigenlijk nog nooit een goed onderzoek geweest. De heer Biesmeier deelt in de vergadering echter mede dat er f 2.000,- beschikbaar komt om ons onderzoek mogelijk te maken.

Een voorbeeld, liguster kan niet zonder bestuiving; bramen zijn op drie plaatsen op bestuiving onderzocht. Het bij-plaatsen van kasten zou misschien de flora kunnen verrijken. Misschien is het aardig een voorstel te doen aan de Ambrosiushoeve. Laten we echter niet vergeten dat onderzoek in natuurgebieden moeizaam gestalte krijgt. Waarom wil men geen bijen in natuurgebieden plaatsen; verdragen hommels en bijen elkaar eigenlijk wel? Daar bestaat wel enige twijfel over... Voor de bestuiving zijn algemene regels volgens een APV ter plaatse.

Enkele praktische opmerkingen lijken me toch nuttig. Bestuivingsreglement ten aanzien van vergoeding: Bedrijfsraad f 65,- per volk; Glastuinbouw f 40,- per volk. Dit vraagt om een duidelijker beeld ten aanzien van de glastuinbouw (w.o. paprika's). Het geheel is gecompliceerder dan het uitgangspunt. De adviesprijs moet redelijk blijven (er is een boekje in de handel 'Pollenanalyse', zie Bijen 8(11): 318 (1999)).

Genetische modificatie door middel van laboratoriumproeven, planten modificeren tot eigenschappen met betrekking tot de bereiding van medische middelen, het kan ook een toevoeging zijn. Een handleiding die ik u van harte aanbeveel onder redactie van J.P. Kaas en A. de Ruijter.

Onze 'hobby' vraagt alert te blijven met nieuwe middelen

e.q. producten. Het vraagt alle aandacht modificatie met mate te kwalificeren en er de juiste conclusies uit te trekken dan wel aandacht aan te besteden.

Mensen zijn kundig(!), maar nauwgezet omgaan met manipulaties vraagt uiterste aandacht.

NB.: de producent dient zich aan te passen aan de consument.

In de periode april-november zou eens nauwkeurig geregistreerd moeten worden of een cursus drachtplanten verlengd kan worden in de nodige interesse voor ziektenbestrijding en registratie daarvan.

De stand van zaken nu vraagt om meer intentie.

Tot slot sluit Arno Kok de bijeenkomst af met een aantal dia's die bijenziekten in beeld brengen.

Een voortreffelijke middag met een enthousiast imkersamenzijn.

Van de Bestuurstafel

J. Beekman

Het Bondsbestuur vergaderde op 2 november 1999 te Tilburg. De volgende zaken zijn aan de orde geweest:

Notulen bestuursvergadering 15-9-99:

Deze zijn onder dankzegging voor de samensteller goedgekeurd en ondertekend.

Mededelingen en ingekomen stukken

Door de voorzitter:

* de voorzitter is aanwezig geweest bij de diploma uitreiking jonge imkers te Doesburg, georganiseerd door een afdeling van de ABTB. Een cursus die navolging verdient.

* vergadering met de ziekten- en drachtplantenmensen van de NCB/ZLTO te Hilvarenbeek. Onderwerp: de vergoeding bij het plaatsen van bijenvolken. De stand van zaken met betrekking tot Amerikaans vuilbroed, en de verschijnselen bij besmetting met Europees vuilbroed. Er was een zeer goede opkomst.

* vergadering Besturen/Redactie Bijen te Wageningen 27-10-99. Het werkplan van de redactie is besproken, de begroting 2000, goedkeuring rekening 1998. En de planning van de redactie met betrekking tot de onderwerpen in Bijen voor 2000.

* in memoriam oud bestuurslid dhr. W.A.M. van Heugten. Een selectie uit de ingekomen stukken:

* vergoeding voor de ondersteuning van het secretariaat door de administratie van ZLTO, waarin geregeld de ledenadministratie, secretariële ondersteuning, vergoeding financiële administratie en de datum van aanlevering jaarcijfers door de financiële administratie.

* brief aan de Bedrijfsraad betreffende de afspraken door de imkers met betrekking tot de vergoedingen bij het plaatsen van bijenvolken.

* idem het besluit van het Bondsbestuur inzake federatie/fusie.

* het toesturen van het Korfvelechtsboek van dhr. T. Brekelmans aan een imker in Zwitserland. Een en ander door de auteur geregeld.

* uitreiken decoraties, in St.Michielsgestel door J. Beekman 3-11-99, in Tilburg door Mw. J.van Doren 20-11-99, in Mill door J. Janssen 9-12-99, in Boxtel door J. Beekman 11-12-99.

* uitreiken van getuigschriften gevolgd door beginnerscursus 8-11-99 te Bakel door J. Beekman, voorzitter.

* diverse stukken aangaande de afwikkeling Honey pack, toegestuurd door onze advocaat, zijn aan de voorzitter aangeleverd.

* aan de uitnodiging van de ANI om de Algemene Vergadering bij te wonen. Kan door het Bondsbestuur niet gehonoreerd worden wegens andere activiteiten op die dag. De voorzitter zal het secretariaat van de ANI hiervan in kennis stellen.

348 Studiedag 1999

* alle zaken betreffende deze dag zijn geregeld door de commissie.

* inzake de honingkeuring is nog een gesprek geweest met de coördinator honingkeuring dhr. P. Sanders en de voorzitter. Ook hier zijn de zaken geregeld die nodig zijn om een honingkeuring goed te laten verlopen. Een honingkeuring moet zo objectief mogelijk verlopen en de uitspraak is bindend.

Verzekeringen van de Bond

* er zal een gesprek volgen op 16-11-99 te Tilburg met een vertegenwoordiger van Interpolis en de RABO-bank. U hoort hier ter zijnder tijd meer over.

Toewerken naar éénbijenhoudersorganisatie

* dit onderwerp zal bij iedere bestuursvergadering op de agenda geplaatst worden.

* brief aan de Bedrijfsraad (BR), zie ingekomen stukken (moet nog behandeld worden in de eerstkomende B.R.-vergadering).

* ondertussen gaat het uitbouwen van een dieper overleg met onze zuidelijke zusterorganisaties door, zoals u het bestuur in de Algemene vergadering 1987 gevraagd heeft om te bekijken. De conceptstatuten zijn reeds opgesteld en moeten nog besproken worden en voorgelegd worden ter goedkeuring.

Conceptstukken jaarwisseling voor de verenigingen

* alle stukken zijn doorgenomen en worden aan de verenigingssecretariaten toegestuurd.

* u wordt vriendelijk verzocht om de data van retourzending die op verschillende stukken vermeld staan aan te houden. Scheelt de secretaris een hoop werk als de stukken op tijd binnenkomen.

* Bijzondere aandacht voor de vacature hoofdbestuurslid

Neem eens contact met uw vereniging of bondsbestuur op! Kom het bondsbestuur versterken, er zijn heel wat belangrijke zaken af te handelen waar iedere imker/bijenhouder mee te maken krijgt, zeker wat de toekomst van onze bijen betreft.

Voor meer informatie over het bovenstaande kunt u contact opnemen met het secretariaat, 013-5836350. In het verenigingsboek staat wanneer u de secretaris kunt bereiken.

Uit de PC van de voorzitter

Dick Vunderink

Het vergaderseizoen is kennelijk weer begonnen. De ene week viermaal het land in, de week daarop tweemaal, maar deze week slechts één weekend België. Afwisseling volop: Schiermonnikoog, twee groepsvergaderingen, Redactie Bijen, een Hoofdbestuursvergadering en een werkgroepje Amerikaans vuilbroed (AVB). Daartussen-door moet nog het een en ander door de PC, ik moet herinnerd worden aan mijn PC-rubriek en besef ineens dat ik u aan het einde al weer goede feestdagen moet toewensen. Laat ik dat nu maar vast doen. Van harte en sterkte met de millenniumviering. De tijd vliegt in tegenstelling tot de bijen op dit moment. Het nieuwe millennium. Ik hoor u denken, begint hij er nu ook al over? Liever niet? Dan noem ik het anders. Wat komt er op ons af?

• Ik heb onlangs voor de groep Friesland een praatje gehouden met deze titel. Natuurlijk weer te lang, maar dat gaf de nieuwe voorzitter Wieb Top de gelegenheid zich meteen van zijn strenge kant te laten zien. Overigens, Wieb, veel genoegen en bevrediging in deze job, en ik vraag de verenigingen hem van harte te steunen. Ik heb een lijstje van onderwerpen afgewerkt die al geruime tijd de aandacht van het Hoofdbestuur vragen, waaraan we al werken, soms heel intensief, maar dat ook nog zo onaf is of onbekend welke kant het zal opgaan, dat het zich nog niet leent voor brede publicatie. Maar in zo'n uiteenzetting krijgen de hoorders toch een beeld van wat er kan gaan gebeuren. Het kan goed zijn om vast na te denken over onze opstelling bij de mogelijke consequenties. Of zoals een van de Friezen zei: als er slecht weer dreigt moet je tijdig je zeilen en koers bijstellen. Hoe komt zo'n man aan die beeldspraak! Ik ben overigens bereid dit verhaal ook elders te houden.

Dreigt er dan slecht weer? In Holland heb je zelden een wolkenloze hemel, maar stevast ook opklaringen. Alleen, als je het over dit soort zaken hebt, blijkt het makkelijker de moeilijkheden te voorspellen dan de mooie momenten. Wie had dit prachtige bijenjaar kunnen voorzien? Onvoorspelbaar en in dank afgenomen. Dergelijke zonnige momenten komen straks ook weer in afwisseling op enkele zorgen die ook bij het imkerleven horen.

• Eén van de zorgen is dat er ongetwijfeld wijzigingen komen in het beleid rondom de bestrijding van Amerikaans vuilbroed. Ik heb al eerder gewaarschuwd dat de verenigingen moeten zorgen dat de informatie over imkers en standen beschikbaar is voor het geval er een uitbraak komt. Nu moet de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees (RVV) veel tijd besteden aan het vergaren van die informatie. Dat is onnodig en de RVV

eist daarvoor meer inzet van de bijenhouders. Ik vind dat terecht. We moeten dus zorgen dat we deze informatie kant en klaar hebben liggen. Zo is dat ook bij de varkenshouders; alles is vooraf bekend. Echter, wij hebben een verenigingsstructuur met vrijwillig lidmaatschap, tegenover een registratieplicht voor iemand die slechts één varken in de achtertuin heeft. Misschien moet die plicht ook wel gelden voor z'n buurman met bijen in de achtertuin. Dat zou de zaak heel wat overzichtelijker maken. De RVV vraagt ook meer inzet op het gebied van preventie en de Werkgroep AVB onderzoekt nu welke preventiemaatregelen van nut kunnen zijn. Daarbij kan ook de inzet van het voederkransonderzoek een rol spelen. Nu niet om een beeld te krijgen hoe het ervoor staat in Nederland maar om de kans op insleep en verspreiding van de ziekte te voorkomen. Daarvoor zal nooit een 100% zekerheid ontstaan maar elke kans op risicovermindering moeten we wel pakken. Het grote risico vormen wij imkers zelf. Steeds is gesteld, niet de bijen maar de imkers zijn de boosdoeners bij uitbraken. Nimmer met opzet, en soms door heel begrijpelijk handelen en ook wel ondanks alle mogelijke zorgvuldigheid. Ook dat hebben we meegemaakt. De insleep is zelden te achterhalen en verloopt soms mysterieus. Dus is het veroordelen van collega's die door AVB getroffen worden, volslagen misplaatst. Meeleven en hulp zijn de enige verantwoorde reacties. Tenzij. Tenzij imkers met open ogen risico's nemen uit eigenbelang. Ook dat komt helaas voor. Door verdenking niet te melden maar zelf medicatie toepassen met verboden middelen. Of door de meest elementaire hygiënemaatregelen in de wind te slaan. Eigenlijk hoeven we helemaal niet na te denken over hygiënemaatregelen. Ze zijn volledig bekend en allang gepubliceerd. Alleen hebben wij imkers een korte-termijn geheugen. Dat geheugen zal vóór het nieuwe seizoen danig worden opgefrist. Terugdenkend aan mijn lijstje van onderwerpen, heb ik het grote vertrouwen dat er in het nieuw millennium ook nog wel wat te vergaderen valt. Een enkele zekerheid in het leven is nooit weg. Ook weer zo'n stukje blauwe lucht. Goede dagen nogmaals.

Inbinden maandblad Bijen

U leest op dit moment het laatste nummer van 'Bijen, Maandblad voor imkers' van dit jaar. Een manier van uw maandblad mooi te houden is om deze te laten inbinden. De VBBN biedt namelijk alle lezers, evenals vorig jaar, de mogelijkheid om jaargangen van het maandblad Bijen in te laten binden. De ingebonden jaargangen krijgen een donkergroene harde kft met goudkleurige opdruk op de rug. U heeft de mogelijkheid om per jaargang in te laten binden (f 27,50) of per twee jaargangen (f 32,50).

Wilt u ervoor zorgen dat uw jaargang(en) vóór 1 maart 2000 door ons ontvangen is (zijn), u kunt deze sturen aan:
Secretariaat VBBN, t.a.v. Marga Canters, Grintweg 273, 6704 AP Wageningen, afgeven mag natuurlijk ook.

Openingstijden VBBN

Het Algemeen Secretariaat van de VBBN is gesloten van 20 december 1999 tot en met 2 januari 2000.

Wij zijn weer bereikbaar op maandag 3 januari 2000. Het Algemeen Secretariaat is in het nieuwe jaar geopend van maandag tot en met vrijdag van 09.00-15.00 uur.

De afdeling Handel (winkel) van Het Bijenhuis sluit op vrijdag 24 december en op vrijdag 31 december om 12.00 uur.

De winkel is weer te bezoeken op dinsdag 4 januari 2000 en is tot 1 april 2000 geopend op dinsdag tot en met vrijdag van 08.30-17.00 uur.

Marga Canters, Cathrien van Dam, Cees Heikamp, Marius Hendriksen, Marian Hensen, Roel ten Klei, Petra Kooijman, Riet Oostendorp en Jan van der Vliet wensen u prettige Kerstdagen en een goede jaarwisseling toe en zullen ook in het jaar 2000 weer met raad en daad voor u klaarstaan!

349

FAMILIEBERICHTEN

Op 6 oktober 1999 is op 87-jarige leeftijd, na een ernstige ziekte, overleden ons erelid en oud-penningmeester

C.H. HAAS

Vele jaren was hij penningmeester van onze subvereniging. Voor zijn grote verdiensten werd hem door het Hoofdbestuur van de VBBN een medaille uitgereikt. Hij was een bekwaam imker met een grote belangstelling voor wat groeit en bloeit.

Wij wensen zijn vrouw en familie veel sterkte toe om dit grote verlies te kunnen dragen.

Bestuur en leden
VBBN subvereniging Bussum e.o.

Op 12 oktober 1999 overleed op 86-jarige leeftijd onze zeer gewaardeerde imkersvriend

WIM VAN HEUGTEN

Hij heeft een aantal jaren mede het gezicht bepaald van de Bond als bestuurslid. Hij wist wat hij wilde met zeer goede invallen die bij zijn levenshouding paste. We verliezen in hem een enthousiast imker en een goed mens.

Wij wensen zijn familie heel veel sterkte toe om dit verlies te dragen.

Bestuur en leden
Bond van bijenhouders NCB/ZLTO